

**Совет Государственной поддержки
Неправительственных организаций
при Президенте
Азербайджанской Республики**

**The Council of State Support to
Non-Governmental Organizations under
the Auspices of the President
of the Republic of Azerbaijan**

**Azərbaycan Respublikasının Prezidenti
yanında Qeyri-Hökumət Təşkilatlarına
Dövlət Dəstəyi Şurası**

**Организация Освобождения
Карабаха**

**Organization of
Liberation of Karabakh**

**Qarabağ Azadlıq
Təşkilatı**

**КАРАБАХСКАЯ ВОЙНА:
ИСТИНА И ФАКТЫ**

**KARABAGH WAR:
TRUTH AND FACTS**

**QARABAĞ MÜHARİBƏSİ:
HƏQİQƏT VƏ FAKTLAR**

Баку-2019

**Карабахская война: истина и факты. Баку, 2019,
72 стр.**

Karabagh war: truth and facts. Baku 2019, 72 pages.

**Qarabağ müharibəsi: həqiqət və faktlar. Bakı, 2019,
72 səh.**

Составитель: Акиф Наги, доктор философии по истории.

Переводчики: Хейран Мурадова, Светлана Шамил.

Рецензенты: Гюнтекин Наджафли, Доктор философии по истории, доцент, руководитель отдела «История Карабаха» Института Истории имени А.Бакыханова Азербайджанской Национальной Академии Наук.

The author: Akif Naghy, PhD in history.

Translators: Svetlana Shamil, Heyran Muradova.

Reviewer: Guntekin Najafli, head of “History of Karabagh” department, Institute of History named after A.Bakikhanov of Azerbaijan National Academy of Sciences.

Hazırladı: Tarix üzrə fəlsəfə doktoru Akif Nağı.

Tərcüməçilər: Svetlana Şamil, Heyran Muradova.

Rəyçi: Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası A.Bakıxanov adına Tarix İnstitutunun “Qarabağ tarixi” şöbəsinin müdiri, Tarix üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Güntəkin Nəcəfli.

В книге отражены истинные и конкретные факты конфликта вокруг Нагорного Карабаха и агрессорской войны Армении против Азербайджана. В книге приводится информация о начале конфликта вокруг Нагорного Карабаха, его причинах и текущем состоянии. Далее говорится о зверствах, террористических актах и агрессорских действиях армян против азербайджанцев за более чем вековой период.

Книга рассчитана на широкую читательскую аудиторию, международную аудиторию и экспертов.

The book is devoted to truths and facts about Nagorno Karabagh conflict and aggression of Armenia against Azerbaijan. The book reflects facts related to the reasons and current situation on Nagorno Karabagh conflict. The book also depicts atrocities and terrorist acts done by Armenians against Azerbaijani for over a century period.

The book is written for wide reader audience, international readers and experts.

Bu kitabda Dağlıq Qarabağ münaqişəsi, Ermənistanın Azərbaycanla qarşı tərəfə qarşı təcavüzkar müharibəsi ilə bağlı həqiqətlər, konkret faktlar yer alır. Kitabda Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin başlanması, səbəbləri, bu günə olan nəticələri ilə bağlı məlumat verilir. Sonra ermənilərin azərbaycanlılara qarşı son yüz ildən artıq dövr ərzində törətdikləri vəhşiliklər, terror aktları, təcavüz hərəkətlərindən bəhs olunur.

Kitab geniş oxucu kütləsi, həmçinin xarici oxucular, mütəxəssislər üçün nəzərdə tutulub.

Книга издана Организация Освобождения Карабаха в рамках проекта «Информирования Российской общественности о результатах агрессорской политики Армении против Азербайджана» при финансовой поддержке Совета Государственной помощи Неправительственных организаций при Президенте Азербайджанской Республики.

The book is published by Organization of Liberation of Karabakh within the framework of the project “Creating awareness of public representatives of Russia on results of aggressor policy of Armenia against Azerbaijan” implemented with financial support of the Council on State Support to Non-governmental Organizations under Auspices of the President of the Republic of Azerbaijan.

Kitab Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Qeyri-Hökumət Təşkilatlarına Dövlət Dəstəyi Şurasının maliyyə yardımı ilə “Ermənistanın Azərbaycana qarşı həyata keçirdiyi işğalçılıq siyasətinin nəticələri barədə Rusiya ictimaiyyətinin məlumatlandırılması” layihəsi çərçivəsində Qarabağ Azadlıq Təşkilatı tərəfindən çap olunmuşdur.

ПРЕДИСЛОВИЕ

Все должны знать и не забывать правду и факты о Карабахском конфликте. Независимо от страны проживания, нации и религии, каждый из нас несет ответственность за судьбу нашей планеты. Планета Земля является нашим общим домом. Преступления и несправедливость, происходящие в любой точке этого дома опасны для каждого из нас. Мы должны все вместе противостоять этой опасности, называть имена преступников, агрессоров и оккупантов и сообща должны их наказывать. Мы должны знать, противостоять и не забывать об этом также по той причине, чтобы это вновь не повторилось в другой точке планеты.

Все должны знать, что проблема называемая «Нагорно-Карабахским конфликтом» на самом деле не «конфликт» и не «проблема», а агрессия, война начатая Арменией против Азербайджана, война начатая Арменией с целью заполучить земли Азербайджана и урвать Нагорный Карабах. Армения начала эту необъявленную войну 13-го февраля 1988-го года и до применения режима перемирия 12-го мая 1994-го года, в течении 6 лет оккупировала территории Азербайджана признанные Организацией Объединенных Наций. Общая площадь захваченных территорий, включающих Нагорный Карабах, окружающие 7 районов, 1 село Нахчыванской Автономной Республики и 7 сел Казахского района составляет 14 тысяч квадратных километров. 20 процентов территории Азербайджана, 890 городов, поселков и деревень, где проживали азербайджанцы, все еще находится под оккупацией. В этих городах и поселках, которые сейчас почти разрушены, не осталось ни одного азербайджанца. Триста тысяч азербайджанцев поселившихся 3 тысячи лет назад на территориях сейчас называемых Арменией и более 700 тысяч азербайджанцев, проживающих в Нагорном Карабахе и окружающих территориях, силой оружия были депортированы из этих земель. Армения оккупировала территории Азербайджана не самостоятельно, а с

помощью военной и политической поддержки России, США и других стран. И заявления со стороны Армении о том, что якобы эти преступления были совершены самостоятельно армянами Нагорного Карабаха, не что иное, как ложь. Горстка армян никогда не смогла бы захватить такую большую территорию. Правда же в том, что Армения, решила воспользоваться кризисом возникшим в Советской империи и направила своих эмиссаров в Нагорный Карабах. Группы высланные из Армении находили своих единомышленников среди местных армян и провоцируя массовые беспорядки выдвигали требования по отделению Нагорного Карабаха от Азербайджана. Это скрытый и подпольный этап агрессивной деятельности Армении. На данном этапе требования выдвигались от имени местного армянского населения, хотя фактически все события организовывались эмиссарами посланными из Армении. После того, как эмиссары подготовили соответствующую почву Армения осуществила военное вторжение на эти территории. В результате оккупационной войны Армении более 20 тысяч азербайджанцев было убито, более 50 тысяч стали инвалидами. Вооруженные формирования Армении с первых же дней войны воплощали политику геноцида и этнической чистки, осуществляя массовую резню. В ноябре 1988-го года со стороны вооруженных отрядов Армении было убито 70 азербайджанцев в Гугаркском районе Армении. 11 июля 1990-го года был атакован автомобильный караван по дороге Тертер-Кельбаджар, 14 человек было убито. 10 августа 1990-го года был взорван автобус Тбилиси-Агdam, 20 человек было убито. В тот же день 17 человек погибли в результате взрыва автобуса маршрута Шамкир –Гянджа. 20-го августа 1990-го года было совершено нападение на деревню Баганис-Айрым Газахского района, деревня была полностью разрушена, 5 человек мирных жителей были сожжены в своих домах заживо. 30 мая 1991-го года был взорван поезд Москва-Баку, 11 человек погибли, 31 июля 1991-го года вновь был взорван поезд Москва-Баку, 16 человек погибли. 20 ноября 1991-го года

был взорван вертолет над деревней Гаракенд Ходжавендского района, погибли 22 человека, включая государственных деятелей Азербайджана, посредников из России и Казахстана. 8 января 1992-го года был взорван паром Красноводск-Баку, погибли 25 человек. 28-го января 1992-го года был сбит гражданский вертолет над городом Шуша, 41 пассажир, состоящие в основном из женщин и детей и 3 человека из командного состава погибли. 17 февраля 1992-го года была оккупирована деревня Гарадаглы, было убито 77 человек гражданского населения, 28 были заживо похоронены в колодце, 117 жителей взяты в плен. В ночь с 25-го по 26-ое февраля 1992-го года был уничтожен город Ходжалы, где с особой жестокостью были убиты 613 мирных жителей, включая 63 детей, 106 женщин и 70 человек пожилого возраста. 7-го апреля 1992-го года была оккупирована и разрушена деревня Агдабан Кельбаджарского района, 67 человек мирных жителей были убиты, 17 человек включая 8 старцев, 7 женщин и 2-ое детей были заживо сожжены. 28-го февраля 1993-го года был взорван пассажирский поезд Кисловодск-Баку, 11 человек были убиты. 19-го марта 1994-го года произошел взрыв в метро города Баку, 13 человек погибли.

Все вышеперечисленное лишь малая часть преступлений, совершенных вооруженными формированиями Армении. Но и этого достаточно, чтобы сформировать представление о зверствах и агрессии армян. Мы желаем, чтобы мир узнал настоящий образ армян, узнал правду о Карабахе и поддержал справедливую борьбу Азербайджана.

ФАКТЫ СВИДЕТЕЛЬСТВУЮЩИЕ О ЛЖИ И ФАЛЬСИФИКАЦИЯХ АРМЯН

- В 1828 году царь России Николай I издал указ о переходе Албанской церкви в подчинение армянской церкви, вследствие чего армяне начали ускоренную арменизацию албанских памятников и объявили о принадлежности этих памятников армянам.
- Армянский автор А.Лалаян писал: «... Отряды дашнаков проявляли максимум усердия в уничтожении турков – женщин, детей, стариков и подростков (речь идет о событиях 1918-1920-го гг.). Азербайджанские села, захваченные отрядами армян-дашнаков опустошались и превращались в развалины, переполненные изуродованными трупами».
- Российский автор Н.Шавров писал в своей книге «Новая угроза русскому делу в Закавказье»: «в 1828-1830 годах в Закавказье были переселены 40 тысяч армян из Иранских провинций Хой, Салмас и Марага, а также 84600 армян из Турции, они были размещены на лучших казенных землях Елизаветпольской (Гянджа) и Иреванской губерний с ничтожным количеством проживающих армян». Этот факт подтверждается и в книге под заголовком «Топонимический словарь Армении и прилегающих районов» изданной самими армянами в 1986 году в Иреване. В книге указано, что в более чем 70 процентах сел на территории Армении население состоит из переселенцев прибывших в 1828-1829 годах из Турции и Ирана».
- В 1836 году Царская Россия упразднила Албанскую церковь, передав имущество и управление делами церкви армянам.
- Музыкальные инструменты, такие как тар, зурна, балабан, свирель, гавал (бубен) и нагара (барабан) были присвоены и включены в «армянскую культуру». Армяне присвоили более 500 народных песен и авторских произведений.

- За период последней оккупации армяне вывезли в Армению более 100 тысяч экспонатов из 27 музеев и из почти такого же количества картинных галерей. Они изменили названия тысяч местностей, полностью разрушили около 300 мечетей, мавзолеев, святых мест и других памятников. Были уничтожены более 200 исторических и архитектурных памятников, а также историко-архитектурный заповедник.
- История армян опирается не на научные факты, а на мифы и легенды. Согласно их вымыслам, якобы их праотец Хайк был одним из внуков Ноя, а некоторые недоумки идут еще дальше и утверждают, что жена Адама Ева была армянкой. На деле же, ученые открыто признают, что не могут обнаружить никаких источников связанных с древней историей армян. Армянский историк Гарагашьян в своей книге «История восточного вопроса» (Лондон, 1905) пишет: *«О прошлом армян не имеются сведения, которые можно было бы считать историей или преданием».*
- Российские историки И.Дьяконов и Н.Шавров научно доказали, что армянские поселения стали формироваться в начале первого тысячелетия до нашей эры в верхней долине рек Тигр и Евфрат. Армянский историк Капанчян указывает, что первоначальное место проживания армян было в верхней долине рек Евфрат, Чорох и Аракс, т.е. на востоке нынешней Турции и севере Ирака. Другой армянский автор Налбандян также подтверждает эту мысль. Они подтверждают, что армяне являются пришлыми на Южном Кавказе. И.Орбелян, первый президент Академии Наук Армении в советский период писал, что «современный Нагорный Карабах был частью средневековой Албании, позже частью Азербайджана, а еще позже был захвачен армянами».
- Согласно другой версии хайцы были представлены в истории также как «каменотесы» и «строители». Их в основном покупали и продавали как рабов во время войн

между Ассирией и Урарту в начале первого тысячелетия до нашей эры. Их использовали в строительстве на тяжелых работах. Моисей Хоренаци, армянский автор средних веков, признавал, что «мы маленький, малолетний, слабый народ, проживавший в основном под властью других».

- В своей книге под названием «Кавказъ» написанной в 1904 году В.Величко указывает: «Малочисленное население Карабаха, именуемое армянами произошло от горских и тюркских племен и было арменизировано 3-4 века назад».
- Карл Маркс писал, что часть женщин в мире пытаются научиться у армянских женщин изменять своим мужьям..., армянки девушки-подростки так рано и с таким желанием избавляются от своей девственности, как будто... просто сбивают налетевшую пыль». Эта роль армянских женщин также являлась одной из возможностей арменизации представителей других народов.
- Словарный запас армянского языка на 65 процентов состоит из фарси и пехлеви, на 30 процентов Сирийско-Киликийского происхождения и только 5 процентов словарного запаса принадлежит им самим. В книге «Советская тюркология» армянского автора Р.Ачаряна, изданной в 1984-м году указывается, что в армянском языке присутствует около 4200 тюркских слов. Согласно армянскому автору Аветисяну, 26,3 процента армянских фамилий имеют армянское происхождение, 194 из оставшихся же имен заимствованы из фарси, 113 из тюркского, 111 из арабского, 60 из греческого, 54 из еврейского и 44 из других языков. Армянский священник Нерсес подчеркивает, что строение древне-армянского языка заимствовано из татарского (Азербайджанского) языка.
- Армянская культура, в особенности поэзия и музыка начала формироваться только в XIX веке под непосредственным влиянием азербайджанцев. Армянский автор средневековья

Моисей Хоренаци писал о том, что у древних хайцев не было склонности к наукам, песням и поэтому лишне говорить об этих слабоумных, невежественных и диких людях». Русский ученый И.Шопен выразил схожее мнение в XIX веке: «Если когда-то в прошлом у хайцев были национальные танцы, сейчас они их полностью забыли, народные танцы, присутствующие у них сейчас заимствованы у татар (азербайджанцев) и горцев».

- В советский период армяне изменили 50-60 процентов топонимов на территории называемой Арменией, а с начала 90-х годов проводили массовое изменение названий местностей и в Армении и на других оккупированных территориях Азербайджана. Но не так-то просто стереть следы истории.
- Советский исследователь Г.Анохин проводил масштабные исследования в 1970-1980 гг. в регионе, организовывал экспедиции и написал книгу под названием «Малый Кавказ»(1981). В книге отражены многочисленные Азербайджанские топонимические названия на территории Армении и Грузии.
- Армяне целенаправленно уничтожают курганы, образцы декоративного искусства, фигуры лошади и барана, надгробные памятники, мавзолеи, мечети, святые места, дворцы, музеи, дома и таким образом пытаются стереть следы проживания азербайджанцев. Когда армяне говорят о наличии своих памятников на этих землях, они не могут упомянуть ничего кроме креста – хачкара, потому что у них ничего другого и не было. Обратите внимание, сколько видов памятников принадлежит азербайджанцам.
- После оккупации в начале 1990-х гг., армяне присвоили себе, поменяв название 1700 исторических и культурных памятников, 600 монастырей Албанского периода, базилики и другие места поклонения представили как армянские монастыри, а 500 наименований келий, пунктов наблюдения, келий расположенных в башнях замков представили как

армянские церкви. Для сравнения, укажем, что на территории самой Армении нет такого количества церквей и монастырей. К тому же, они еще построили 15 новых церквей на оккупированных территориях Азербайджана, как будто мало уже присвоенных.

- Армяне вывезли из оккупированных территорий Азербайджана в Армению более 100 каменных настенных надписей и вырезок. Уничтожены более 850 фигур лошади и барана, надгробные памятники и другие места поклонения. 450 кладбищ разрушены полностью, 200 кладбищ разрушены частично, около 5000 мраморных надгробных памятников вывезены из этих кладбищ. Более 200 исторических и архитектурных памятников были разрушены полностью.
- Из истории известно, что до начала XIX столетия в Карабахе не было вообще ни одной армянской церкви. В начале XIX столетия русская военная часть, прибывшая в Шушу соорудила для себя церковь. Азербайджанский автор Гасан Ихфа Ализаде так отражает это событие в своей книге «История Шуши»: «Верхняя мечеть выходила на городскую площадь, площадь и Раста базар протянулись на 300 метров до базарбашы. У базарбашы было построено здание диванханы... Российские военные части, повесив колокола на это здание и построив башню, превратили здание в русскую военную церковь. Эта церковь существовала вплоть до периода советской власти». Позже армяне использовали эту церковь, а после оккупации 1992-го года заново построили, выдавая ее за армянскую церковь.
- На всей территории своего проживания, как в Армении, так и на оккупированных территориях, армяне подвергли массовому уничтожению принадлежащие Азербайджанскому народу надписи, выгравированные на камнях и стенах, орнаменты, сюжетные камни созданные

методом скобления и вспучивания, а также образцы национальной и религиозной символики нанесенной на камни. Они и сейчас продолжают эту свою деятельность

- Армяне меняют узоры и орнаментальные надписи на архитектурных памятниках созданных в период существования Албании и преподносят их как образцы культуры армян. Измыслив термин «древний армянский хачкар» они вводят в заблуждение международную общественность.
- Армяне отрицают существование Албанского государства и Албанской культуры и пытаются уверить весь мир в том, что якобы на этой территории существовало не Албанское государство, а древнее армянское государство.
- В Азербайджанской Албании существовали церковные постройки характерные для начального периода христианства. Эти церкви являлись храмами с продолговатыми молельными залами состоящими из одного нефа (одной части). Кров храмов такого типа покрывался двойным слоем простого камня. В архитектурном стиле Албании было также широко распространено направление называемое «круговым храмом». Самой массовой формой Албанской христианской архитектуры являются кельи. Несмотря на то, что кельи играли роль небольших молелен вдоль караванных путей, на деле они являлись монументальными постройками. Как правило, их стены украшались камнями с тонким орнаментом.
- В Албанский период самыми сложными постройками являлись монастыри. Эти памятники обладают признаками свойственными только лишь албанцам. Они занимали обширную территорию, отличались сложностью формы, большими залами и делением на несколько нефов (частей) рядом колонн. Эти памятники не соответствуют армянской религии.
- Грузинский автор А.Чавчавадзе в своей книге «Армяне и плачущие кровью камни» писал: «Армяне распространили

григорианство среди местных албанцев и назвали эти территории «частью страны хайков». Все это ложь. Армяне называют «Восточной Арменией» территории Азербайджана, на которых они когда-то нашли убежище и пытаются присвоить эти территории путем вымыслов о якобы исторической родине, об их культурных центрах».

- Каждый год в летние месяцы, экспедиционные группы прибывающие из Армении разрушают курганы в Ходжалы, Агдаме, Ходжавенде, Шуше, Кельбаджарах, Керкиджахане и Ханкенди и вывозят в Армению все археологические образцы найденные во время раскопок, включая предметы быта, орудия труда, огнестрельное оружие, драгоценности, личные вещи и др.
- Армянская печать летом 2006-го года с большим шумом распространила информацию о том, что якобы на территории Аскеранского района Нагорного Карабаха найдена могила армянского правителя Тиграна II. Чуть позже «археологи» опровергли эту информацию, заявив, что ученые ошиблись в определении территории. Захоронение, о котором шла речь, находится не на территории Аскеранского района, а расположена в местности Шахбулаг Агдамского района. Вслед за этим, в распространяемой информации они называли Шахбулаг как «Тигранокерт».
- Упоминание имени Тиграна II в связи с этими территориями выглядело достаточно смешно. В указанное время на этих территориях вообще не присутствовало армянского элемента. Государство, правителем которой был Тигран II, находилось на совершенно иной территории. И.Дьяконов в книге «Предыстория армянского народа» писал, что армяне располагались в долине Верхнего Евфрата и эти земли впоследствии входили в состав государств Урарту, Мидия и Иранского государства Ахеменидов. После падения государства Ахеменидов у армян было маленькое княжество в долине Верхнего Евфрата. В период правления Тиграна II (I век до н.э.), который по происхождению был парфянином,

это княжество несколько укрепилось, захватило соседние территории, но чуть позже было уничтожено в результате нападений римского полководца Помпея. Таким образом, поиски захоронения Тиграна II в Карабахе, т.е. на тысячи километров вдали от земель армянского княжества может быть результатом лишь большого воображения.

- Обнаруженные в Шахбулаге постройки являются частью местного замка. Этот замок был построен создателем Карабахского ханства - Панах ханом в 1751-1752 гг. В Советский период часть замка была восстановлена и использовалась как туристический объект азербайджанскими предпринимателями. Это довольно известный факт. Любой зарубежный эксперт в любое время может это проверить. Попытки же армян представить найденные здесь постройки, как «город Тигранокерт» является не чем иным как очередной попыткой обвести вокруг пальца мировую общественность.
- Другим памятником, подвергнувшимся лжесвидетельству армян является монастырский комплекс Гянджасар (Ганзасар). Этот комплекс находится в селе Венгли на территории Кельбаджарского района Азербайджана. Монастырь был построен в 1216-1240 годах со стороны Гасана Джалала, христианского правителя албанского происхождения, правившего провинцией Хачен Азербайджана. Он принадлежал роду Мехранидов, длительное время правившему Азербайджанской Албанией. Погибший в 1261-м году при нападении монголов Гасан Джалал и принадлежавшие к его роду албанские каталикосы были захоронены здесь.
- Гянджасарский монастырь в период с 1511-го года до 1836-го года (т.е. до периода упразднения независимости со стороны России) являлась резиденцией Албанских христиан.
- Гянджасарский монастырь полностью отличается от армянских архитектурных памятников. Несмотря на это, армяне изменили орнаменты и композиции на стенах этого

монастырского комплекса, создали надписи нового содержания, стерев большинство старых надписей, на стенах в направлении снизу вверх добавили армянские надписи. Разрушив надгробный камень с могилы Гасана Джалала, они сделали невозможным прочтение нанесенных на камень надписей и добавили туда надписи на армянском языке.

- Другая абсурдная претензия армян состоит в том, что Шуша является «армянским городом». Но они и сами не верят в это. К примеру, армянский журналист, недавно побывавший в Шуше с сожалением признал, что «несмотря на все наши усилия, мы не смогли сделать армянским Шушу, здесь повсюду властвует азербайджанский дух». По утверждениям армян, якобы Шуша была захвачена со стороны тюрков-кочевников. На самом деле здесь всегда проживали турки, азербайджанцы. Это история и никто не может перечеркнуть историю. Шуша издревле являлась местом заселения тюрков, азербайджанцев, а в XVIII веке стала центром Азербайджанского ханства Карабах. После того как Шуша стала центром, первые 9 кварталов были построены в нижней части города и названы Ашагы Мехелле. Чуть позже в восточной части города сформировались 8 верхних кварталов. В каждом из этих кварталов была своя мечеть, медресе, баня, магазин и родники. В западной части города, обладавшей более сложным рельефом, после оккупации русских было заложено 12 кварталов.

- Если когда-либо жизнь на Земле погаснет и от этой погаснувшей планеты останется книга памяти, если эта книга памяти будет отражать черты разных народов и народностей начинающиеся со слова «самый», то можете быть уверены, что армяне попадут в эту книгу как самое лживое, самое фальшивое и самое жестокое сообщество. И поэтому, у нас просьба к тем, кто сегодня читает и смотрит то, что пишут и

показывают армяне, к тем, кто слушает заявления армян, не верьте тому, что они говорят, пишут и показывают, проверьте хотя бы один раз и тогда вы убедитесь, что мы правы.

Предлагаем вашему вниманию только несколько фактов из многих, отражающих ненависть и зверства армян против азербайджанцев

- Во многих местах население за неимением оружия спасалось бегством. В июне 1905 года в селе Манкус Иреванского махала пожилой человек по имени Новруз Казым оглы пытался остановить людей, намеревающихся спастись бегством. Взобравшись на возвышенность, он говорил: «Куда бежите? Хотите чтобы мы опозорились перед другими народами? Вы думаете, что бегством спасетесь от армян?! Чем больше будете убегать, тем смелее они станут». Когда армяне вошли в село, Новруз киши сражался до последнего, и в конце концов его взяли в плен. После долгих истязаний они отрезали ему голову, и сделано это было священником по имени Айрапет села Тирабат.
- Жители села Умудлу Агдаринского района подверглись жестокому уничтожению. 28 декабря 1905 года более 500 человек решили переселиться в соседние села. По дороге встретился старейшина соседнего армянского села – Абрам, обманом заманивший их в свое село Хейвалы. Ночью вооруженные отряды армян, окружив их со всех сторон перебили почти все население. Спаслись бегством смогли только 30 человек. Армяне отрезали всем мужчинам головы, часть женщин оставили, а остальных убили, разрезая кинжалом животы беременных женщин. На глазах у одной матери отрезали головы 4 ее детям.

- В селе Саггарсу Ордубада армяне, разрубив на куски трупы 62 женщин и одного ребенка, собрали их в одну кучу. Молла Гасана Эфенди разрубили на куски. На месте убийства Гасана Эфенди был найден кусок паласа. Когда подняли палас, увидели отрезанные головы 15 младенцев, перемешанные с телами.
- В восточной части Шушинской башни в местности, впоследствии называемой Багырган находилась высокая скала. Там расположился отряд армянина по имени Аван. Он приказал своим людям, что где бы они ни увидели мусульманина, то приводили бы к нему. Захваченного мусульманина раздевали, на затылке сдирали кусок кожи после чего нагнув ветку дерева прикрепляли ее к той части на шее, где содрана кожа и отпускали ветку. Ветка, со скоростью поднимаясь вверх, живьем сдирает с человека кожу. Страшные вопли возносились к небу. Поэтому народ назвал эту гору Багырган (Вопящая).
- В 1925 году немец по фамилии Кулнер, ставший свидетелем мартовских событий 1918 года, писал: армяне врываются в мусульманские кварталы, убивая любого встречного, рубя мечом, прокалывая копьем, поджигая дома, и бросая детей в горящие дома, смотрели как дети живьем горят. Трех-четырёх дневных младенцев вдевали на наконечники копий. Спустя несколько дней после кровавой резни из одной ямы были найдены 82 трупа с отрезанными ушами, носами и вспоротыми животами.
- В селе Тат Зангезурского района, армяне по совету своих врачей отрубали живьем головы у выглядевших здоровыми мужчин и женщин и собирали их кровь в специальные сосуды. В том же селе 70 детей проткнули копьями и расставили вдоль дороги. В том же селе молодого человека по имени Ибрагим бросили на съедение собакам связав ему руки, собаки растерзали его.
- Армяне взяли в плен двух братьев по имени Гасан и Гасанали из села Фарачан Зангезурского района. На ноги

Гасану прибили подковы, подогретыми копьями прокололи ему глаза, поле чего они отрубили ему ноги и руки топором. А тело Гасанали живьем разрезали на куски и бросали на землю.

Малолетние жертвы геноцида в Ходжалы:

- Оруджова Хатира Али гызы (8 лет), пулей разбиты плечо, грудная клетка, легкие и ребра. Чудом девочка осталась жива.
- Абдуллаева Вюсаля Илхам гызы (4 года), отрезаны пальцы обеих ног в результате обморожения в лесу.
- Абышова Чинара Назим гызы (10 лет), захвачена в плен, судьба неизвестна.
- Агаев Вюсал Саттар оглу (10 лет), погиб от пулевого ранения в лесу Кетик, тело не удалось вынести из леса.
- Агайарова Севиндж Иса гызы (7 лет), осталась в лесу Дехраз вместе с 11 летним братом Наби и 6 летним братом Романом, ничего об их судьбе неизвестно.
- Джафаров Самир Таджир оглы (5 лет), был взят в плен со стороны армян, ничего неизвестно о судьбе ребенка.
- Чобанова Незакет Тапдыг гызы (8 лет), была убита вблизи Гара гая.
- Алекперов Сехавет Тевеккюль оглы (9 лет), погиб от пулевого ранения.
- Алиев Ельгиз Фирдовси оглы (8 лет) пропал без вести вместе с 10-летним братом Эльчином.
- Алиев Эльшан Абил оглы (5 лет), был убит осколком ракеты «Алазань».
- Алиева Егана Магеррам гызы (полтора года), была убита вражеской пулей.
- Алиева Егана Тевеккюль гызы (6 лет), была убита армянами в окрестностях Гара гая.
- Азимов Натиг Аббасгулу оглы (6 лет), был убит вблизи села Нахчываник.

- Гасанов Эльгюн Назим оглы (4 года), был убит вблизи села Нахчываник.
- Гасанова Айгюн Назим гызы (полтора года), убита вблизи села Нахчываник.
- Гусейнова Марал Камиль гызы (6 лет), была убита по дороге в село Нахчываник.
- Халилова Лала Тахир гызы (4 года), была убита при выходе из Ходжалы.
- Гасымова Расмийе Ага гызы (11 лет), пропала без вести во время трагедии в Ходжалы, судьба неизвестна.
- Гамбарова Эмира Сафар гызы (7 лет), была убита в Ходжалы.
- Гулиев Самир Талех оглы (2 года), армянский офицер разбил голову ребенка прикладом ружья и убил.
- Гулиева Нурана Гарйагды гызы (13 лет), пропала без вести, ничего не известно о ее судьбе.
- Гулиева Равана Гарйагды гызы (16 лет), пропала без вести, ничего не известно о ее судьбе.
- Гулиев Шюкюр Гарйагды оглу (7 лет), пропал без вести, ничего не известно о его судьбе .
- Гулиева Севиндж Акбер гызы (8 лет), убита.
- Мехдиева Айсель Мурад гызы (5 лет), была убита по дороге в Нахчываник.
- Мехдиева Гюльмира Мурад гызы (2 года), была убита по дороге в Нахчываник.
- Мурадова Айшен Зохраб гызы (год), убита осколком ракеты брошенной армянами в преддверии Ходжалинской трагедии.
- Набиева Марал Камиль гызы (8 лет), была убита в окрестностях Ходжалы.
- Оруджова Хейале Тельман гызы (6 лет), была убита около села Нахчываник.
- Оруджова Натаван Наби гызы (2 года), убита.
- Сафиев Сарван Эльхан оглы (год), замерз до смерти в лесу в окрестностях села Нахчываник.
- Шюкюрова Антига Вагиф гызы (год), была убита в окрестностях Ходжалы.

- Велиев Агасиф Закир оглы (6 лет), был убит в окрестностях села Нахчываник.
- Юсифова Натаван Панах гызы (5 лет), была убита в Ходжалы.
- Зейналова Айнура Тофиг гызы (6 лет), был убит в лесу.

Геноцид в Ходжалы.

Свидетельства иностранных граждан:

- Пори Патрикс (журналист, Телеканал «Фронт лайн ньюз» Великобритания): «Ничем нельзя оправдать преступление, имевшее место в Ходжалы... Я видел десятки изуродованных трупов вблизи села Нахчываник... Это были дети, женщины и престарелые люди расстрелянные с близкого расстояния.»
- Майор Леонид Кравец («Известия», Россия, 13 марта 1992 г.): «Мы были посреди трупов. С нами шел азербайджанец, по званию капитан милиции. Среди трупов он обнаружил труп своего 3-х летнего сына с выбитыми мозгами, он потерял рассудок... Труп другого мальчика был обезглавлен... Повсюду я видел истерзанные трупы женщин, детей и стариков убитых с особой жестокостью.»
- Журнал «Валер Актуель» (Париж), 14 марта 1992 г.: «Армяне уничтожили Карабахских азербайджанцев осуществив разгром».
- «Ле Монд» (Париж), 14 март 1992: «Среди трупов женщин и детей, убитых в Ходжалы, мы увидели трупы с содранной кожей головы, с выдранными ногтями».
- «Таймс» (Лондон), 4 марта 1992 года: «Большинство трупов были изуродованы, от маленькой девочки осталась лишь голова».

- Жан Ив Юнет (Французский журналист): «Мы свидетели Ходжалинской трагедии... Мы своими глазами видели изуродованные трупы. Ни с кем нельзя сравнить армянских палачей с жестокостью убивших 5-6 летних детей, младенцев и беременных женщин».
- «Московский комсомолец» (Россия), 29 января 1994-го года: «Я стал свидетелем того, как армянин разрубил надвое малолетнего ребенка. Затем частью тела ребенка он стал бить по лицу его матери до тех пор, пока женщина будучи вся в крови своего ребенка не стала смеяться, потеряв рассудок».

Из заявлений жителей Ходжалы:

- 63-х летняя Джанан Оруджева: «Армяне встретились нам по дороге в Нахчываник. Они стали расстреливать нас, некоторые были убиты, остальных увели в Пирджамал и 3 дня держали в хлеву. Они выбирали молодых и расстреливали».
- Захид Джаббаров: «В те дни у Мурада родился ребенок, это был 10-12 дневный ребенок. У него были еще две дочки. В ту ночь убили и Мурада и его дочек.»
- Этибар Наджафов: «Они связали руки и ноги тюрка-месхетинца Ахмеда, на нем был кинжал и этим же кинжалом они свалили его на землю и отрезали голову... Он все еще кричал после того как голова отделилась от тела.»
- Джалил Гумбатов: «В младенца находившегося на руках у матери всадили 5 пуль, превратив его в куски. А мать убили пулей пущенной в грудь... Моего единственного сына, беременную невестку, жену и 16-ти летнюю дочь расстреляли прямо у меня на глазах в самом Ходжалы... В

одном из финских домов они не позволили тюрку-месхетинцу со всеми 11 членами семьи выйти из дома, полив дом бензином, все были заживо сожжены».

- Антига Гахраманова: «Посреди пашни людей расстреливали с БТР и танков. Трупы лежали рядами. Они сходили с танков и БТР, отрезали людям уши, выкалывали глаза или сжигали. Отрезали людям головы... Там было несколько беременных женщин, им вспарывали животы, вынимали младенцев и бросали их на деревья... У моего зятя Тевеккюля отрезали ухо, прострерили ногу... Затем привязали его к дереву и приказали повторить «это земля армян». Он же ответил, что «человек не должен предавать свою землю, родину из боязни умереть». Его облили бензином и подожгли до колен, затем потушили огонь снегом и еще раз потребовали повторить за ними: «это земля армян». Как только Тевеккюль повторил свой ответ, его облили бензином и он с криками и в муках сгорел. В дороге также умерли моя дочь и внук.»
- Рагиба Гаджиева: «Алхан был полицейским, его ударили головой об стену и приказывали его жене вытирать кровь со стены. Затем отрезали ему голову. Армянин, который сделал это увел с собой его жену Фатиму. У него было два сына, они остались с нами... Моему мужу Видади офицер-армянин отрезал голову на могиле своего брата.»

Список убитых с особой жестокостью в Ходжалы :

- Тельман Оруджев, 36 лет, содрана кожа головы.
- Тевеккюль Алакбаров, 36 лет, 10 ножевых ранений на теле.
- Фитат Гасанова, 52 года, выколоты глаза.
- Гюльчохра Гасанова, 24 года, отрезана левая рука.
- Шохлет Гасанов, отрезаны руки.
- Бахадур Салимов, 64 года, выколоты глаза, труп сожжен.
- Игбал Асланов, 22 года, сожжен, отрезан половой орган.

- Диляра Нуралыева, выколоты глаза, отрезаны груди.
- Маруза Абышова, 60 лет, выколоты глаза, отрезаны груди и нос.
- Самран Керимов, 68 лет, выколоты глаза.
- Фирангиз Керимова, 57 лет, изрезано тело, выколоты глаза, отрезаны груди и нос.
- Фрунз Керимов, 32 года, заживо сожжен.
- Сурайя Бехбудова, вырезаны половые органы.
- Аллахверди Гусейнов, 88 лет, заживо сожжен.
- Агайяр Имани, 3 года, заживо сожжен.
- Тофиг Бадалов, выколоты глаза, отрезаны уши.
- Джабраил Раджабов, 31 год, выколоты глаза, отрезаны уши.
- Джанан Фарзалиев, 30 лет, заживо сожжен.
- Тамара Мамедова, выколоты глаза, отрезаны груди.
- Асли Дадашова, выколоты глаза, отрезаны груди.
- Хафиз Нуриев, 30 лет, отрезана голова.
- Гидаят Эйвазов, 28 лет, отрезана голова.
- Видади Мустафаев, 31 год, заживо отрезана голова на могиле армянина.
- Тевеккюль Амиров, 37 лет, заживо сожжен.
- Ахмед Ильясов, 24 года, кинжалом отрезана голова.

Послесловие

Вы сами во всем убедились. Факты говорят сами за себя, раскрывают истину о Карабахе, раскрывают истинную сущность армян. Мы не ставим целью вызвать жалость к себе из-за создавшейся ситуации, из-за жестокостей совершенных против нас. Мы не нуждаемся в жалости и сострадании нашему горю. Мы нация, которая в состоянии сама нести свое горе и преодолев боль, превратить горе в радость и в конце-концов в победу.

Плакать и ныть перед другими это характер присущий армянам. Они уже несколько сот лет проводят свою жизнь в плаче, прося о помощи и в итоге вымаливая деньги. Они желают, чтобы кто-то пожалел их, сострадал им и не оставил пустыми их протянутые руки. Мы говорим об этом не для того, чтобы оскорбить армян, это реальность. Мы не хотели бы, чтобы какое-либо племя, созданное Богом, находилось в таком состоянии, они сами себя поставили в такое положение. Думающие представители армян должны стараться вывести свое племя из этого образа и постараться поменять свой имидж.

Еще раз возвращаемся к началу своей мысли, мы не нуждаемся в чьей-либо жалости. Мы говорим об этом с той целью, чтобы мировая общественность узнала истину. После того, как мировая общественность узнает всю правду, мы будем знать, что делать дальше. Мир должен знать истину с той целью, что если завтра мы приступим к активным действиям против агрессии армян и освободим наши земли от оккупации, мировая общественность не осуждала нас, поверив их слезам и лжи. Пусть ложь будет наказана, а истина и справедливость торжествуют победу!

Использованная литература :

- Акиф Наги.** Карабахская война. Краткая история. Б., 2016.
- Айгюн Гасаноглу.** Армянский синдром. Б., 2007.
- Феликс Серсвадзе.** Забытый геноцид. (на русском). Нью-Йорк, 2005.
- Гюнтекин Наджафли.** Попытки создания армянского государства на территории Азербайджана в XVIII веке. Б., 2007.
- Керим Керимли.** Ходжалы- жестокое произведение жестокого века. Б., 2009.
- Меммед Саид Ордубади.** Кровавые годы. Составлено, предисловие, трансфонелитерация, адаптация, комментарии: Акрам Багиров. Б., 2007.
- Мир Мовсун Навваб.** Армяно-мусульманская вражда в 1905-1906 гг. Составлено, переведено со старого алфавита и разработано: Камандар Шарифли, Ариф Рамазанзаде. Б., 2014.
- Томас де Вааль.** Черный сад. (на русском). Москва, 2005.
- Йагуб Махмудов, Керим Шюкюров.** Карабах. Реальная история, факты, документы. Б., 2005.
- Карабах вчера, сегодня и завтра.** Материалы научно-практической конференции. XVIII издание. Б., 2019.

FOREWORD

We all have to know and keep in mind facts about Karabagh conflict. Each of us, independently from the country of residence, nationality and religion is responsible for the peace on our planet. Planet Earth is our common home. Crimes and injustice taking place in any part of our home is a danger for everyone. We have to resist this danger together, name criminals, aggressors and occupants and jointly punish them. We have to know about and resist this and keep in mind in order to avoid this in the future.

Everyone should be aware that in fact, the subject known as “Nagorno-Karabakh conflict” is not a “conflict” and not a “problem”, it is a war started by Armenia against Azerbaijan for occupation of territories of Azerbaijan, including Nagorno Karabagh. Armenia started this unannounced war on February 13, 1988 and for 6 years, until May 12 of 1994, when the ceasefire entered into the force, Armenia occupied territories of Azerbaijan recognized by the United Nations. The total area of occupied lands, including Nagorno Karabagh and surrounding 7 provinces, 1 village of Nakhchivan Autonomous Republic and 7 villages of Gazakh region, constitute 14 thousand square kilometers. Twenty (20) percent of territory of Azerbaijan, 890 towns, settlements and villages settled by Azerbaijani are still under the occupation. There are not a single Azerbaijani in these towns and settlements, which are almost devastated. Three hundred thousand Azerbaijani settled three thousand years ago on the territory now named as Armenia and over 700 thousand Azerbaijani, living in Nagorno Karabagh and surrounding territories were forced to leave.

Armenia occupied territories of Azerbaijan by a military and political support of Russia, the USA and other countries. Armenia’s statements

that these criminal operations were made by Armenians of Nagorno Karabagh on their own are nothing except the lie. The group of Armenians never would be able to capture such a large territory. The truth is that Armenia made an advantage from the crisis in the Soviet Union and sent its envoys to Nagorno Karabagh. Groups sent from Armenia found adherers among local Armenians and provoking violent civil unrest filed demands for separation of Nagorno Karabagh from Azerbaijan. This is the unveiled stage of aggressor activity of Armenia. At this stage demands were voiced on behalf of local Armenian population, although all events were organized by envoys sent from Armenia. As envoys prepared the necessary ground, Armenia fulfilled armed invasion to these territories. As a result of Armenia's invasion about 20 thousand Azerbaijani were killed and over 50 thousand became disabled. Armed groups of Armenia from the first day of the war fulfilled genocide and ethnic cleansing policy. 70 Azerbaijani were killed by armed forces of Armenia in Gugark province of Armenia in November of 1988. Explosion along the road Terter-Kelbajar had killed 14 people on July 11 of 1990. On August 10 of 1990 the bus exploded on the way from Tbilisi to Aghdam killing 20 people. The same date 17 people were killed while explosion in the bus of the route Shamkir-Ganja. Baganis-Ayrim village of Gazakh province was totally devastated as a result of attack on August 20 of 1990, 5 people were burned alive. Train on the route Moscow-Baku was exploded twice on May 30 of 1991, killing 11 people and on July 31 of 1991 killing 16 people. November 20, 1991 the helicopter was shot down nearby the village Garakend of Khojavend province, 22 people were killed including high ranked statesmen of Azerbaijan, mediators from Russia and Kazakhstan. On January 8, 1992 the Krasnovodsk-Baku ferry was exploded, killing 25 people. January 28 of 1992 the civil helicopter was shot down over the town of Shusha, 41 people were dead, including mostly women and children and 3 people of staff. February 17, 1992 the village of Garadaghly was occupied, 77 people of civil population were killed, 28 people were buried alive in the water well, 117 people were

taken as prisoners. In the night from February 25th to 26th Khojaly village was totally destroyed where 613 villagers, including 63 children, 106 women and 70 elderly were killed with unseen atrocities. On April 7 of 1992 the Aghdaban village of Kelbajar province was totally destroyed, 67 villagers were killed, 17 people were burned alive including 8 elderly, 7 women and 2 children. February 28 of 1993 the passenger train Kislovodsk-Baku was exploded killing 11 people. On March 19, 1994 the explosion in subway in Baku killed 13 people.

All listed above is just a small portion of crimes done by armed forces of Armenia. However, it is quite enough to make a picture of atrocities and aggression of Armenians. We would like to demonstrate a true image of Armenians and truth about Karabagh to international community in order to gain their support to the fair struggle of Azerbaijan.

Facts evidencing lies and falsifications of Armenians

- Nikolai I, Tsar of Russia issued a decree in 1828 on passing of Alban church to the control of Armenian church and this was followed by speedy change of all Albanian monuments by Armenians, who announced that these monuments belong to Armenians.
- Armenian author A.Lalayan wrote: “...The detachments of dashnaks had shown maximum efforts for extinction of Turks – women, children, elderly and teenagers (events of 1918-1920). Azerbaijani villages invaded by detachments of Armenian dashnaks were devastated and turned into ruins overfilled with disfigured corpses”.
- N.Shavrov, the Russian author, wrote in his book “New threat to Russian business in Transcaucasus” : “40 thousand Armenians were resettled through the period of 1828-1830 from Khoy, Salmas and Maraga provinces of Iran and 84600 from Turkey and they were settled on the best lands of Yelizavetpol (Ganja) and Irevan

provinces where small number of Armenians were living”. The fact is also confirmed in the “Toponymical vocabulary of Armenia and surrounding regions” published by Armenians themselves in Irevan in 1986. The book evidences that in over 70 percent of villages on territory of Armenia the population consisted of immigrants from Turkey and Iran arrived through 1828-1829.

- Tsarist Russia abolished the Alban church in 1836 and passed its property and management to the control of Armenians.
- Such musical instruments as tar, zurna, balaban, pipe, gaval (tambourine) and nagara (drum) were appropriated and used as elements of “Armenian culture”. Armenians appropriated and changed over 500 folk songs and copyrighted musical works.
- Over 100 thousand art-pieces were taken out to Armenia from 27 museums and approximately the same number of art galleries. They have changed thousands names of locations and totally devastated about 300 mosques, tombs, sacred places and other monuments. Over 200 historic and architectural monuments and a historic reservation were totally destroyed.
- History of Armenians is based mainly on myths and legends, not on scientific facts. According to their legends their ancestor Hayk was one of grandchildren of Noah and some of pea-brains go even farther stating that Eva, the wife of Adam was Armenian. In fact the scientists outspokenly confess that they could not find any sources evidencing the ancient history of Armenians. Armenian historian Garagashyan in his book “History of the Eastern problem” (London, 1905) indicates that “there are no any historic sources and annals evidencing the ancient past of Armenians”.
- Russian historians I.Dyakonov and N.Shavrov scientifically proved that Armenians started their growth at the start of the first millenium BC in the upper portion of rivers Tiger and Euphrates. Armenian historian Kapanchiyan indicates that the first location of Armenians was in upper valley of rivers Euphrates, Chorokh and Araz, i.e. in the east of modern Turkey and northern part of Iraq. The orther Armenian author Nalbandyan also supports the idea. These prove that Armenians are not aborigens here.

I.Orbelyan, who was the first President of Armenian Academy of Sciences wrote: “the present Nagorno Karabagh was the territory of medieval Albania, then the part of Azerbaijan and later it was occupied by Armenians”.

- According to another version Hayks are presented as “stonecutters” and “builders”. They were sold mostly as slaves during the wars between Assyria and Urartu at the start of the first millennium BC. They were used at hard construction works. Armenian author Moisey Khorenatsi confessed “we are small, underaged, weak nation, which mostly lived under the rule of others”.
- V.Velichko underlines in his book “Caucasus” published in 1904: “Too small number of population in Karabagh named as Armenians is grown from mountain-dwellers and Turkic tribes and were armenized 3-4 centuries ago”.
- Karl Marx wrote that part of the women around the world are attempting to learn from experience of Armenian women to betray their husbands..., the teenager Armenian girls get rid of their virginity so willingly and so early as if... they shake off the dust from their cloths”. This role of Armenian women is also one of the ways of armenizing the other nations.
- 65% of word-stock of Armenian language consists of ancient Persian, Pehlevi, 30% of Syria-Cilicia origin and only 5% is their own. Armenian author R.Acharyan in his book “Soviet Turkology” published in 1984 indicates presence of approximately 4200 Turkish words in Armenian language. According to Armenian scientist Avetisyan, 26.3 percent of Armenian surnames are of Armenian origin, the rest names are taken from Persian, Turkish, Arabian, Greek, Jewish and from other languages. Armenian priest Nerses stressed that the structure of ancient Armenian language is taken from structure of Tatarian (Azerbaijani) language.

- Armenian culture, especially their poetry and music started to develop under a direct impact of Azerbaijani in XIX century. Moisey Khorenatsi, the medieval Armenian author wrote that ancient hays had no interest to sciences and songs, and therefore it is useless to talk about these weak-minded, rude and barbarous people. Russian scientist I.Shopen voiced the similar opinion in XIX century: “If sometime in the past the hays had their national dances, they absolutely forget them now and adopted their national dances from tatars (Azerbaijani) and mountain-dwellers”.
- Armenians have changed 50-60 percent of toponyms on the territory named Armenia during the Soviet era and since 1990-ies they started wide-scale changes of local names on the territory of Armenia and occupied lands of Azerbaijan. However, it is not easy to totally erase historic traces.
- G.Anokhin, the Soviet researcher, led a wide-scaled studies through 1970-1980 in the region, initiated expeditions and published a book “Minor Caucasus” (1981). The large number of Azerbaijani toponyms were recorded on the territories of Armenia and Georgia.
- Armenians totally destroy kurgans (burials), decorative art pieces, figures of rams and horses, gravestones, tombs, mosks, sacred places, palaces, museums, dwellings and thus try to totally delete traces of Azerbaijani. When Armenians talk about presence of any monuments they could not mention anything except for cross - khachkar, because they have nothing else. And take into notice a large number of monuments belonging to Azerbaijani.
- After the invasion at the start of 1990-ies Armenians appropriated 1700 historic and cultural monuments by changing their names, 600 monasteries belonging to era of Albans, basilics and other temples were given the name of Armenian monastery, 500 cells, survelliance points and cells in castle towers were presented as Armenian churches. Just, for comparison, there is no such number of churches and monasteries in Armenia. As if this is insufficient they have built 15 new churches in occupied territories of Azerbaijan.

- Armenians pulled down over 100 mural writings and carvings made in stone from monuments on the Azerbaijan's territories and sent them to Armenia. More than 850 figures of horses and rams, gravestones and other sacred places were destroyed. 450 cemeteries were destroyed totally and 200 cemeteries partially, approximately 5000 marble gravestones were removed. Over 200 historic and architectural monuments were devastated.
- History evidences that until the start of XIX century there was no Armenian church in Karabagh. Early in the XIX century the Russian military unit deployed in Shusha built a church for themselves. Azerbaijani author Hasan Ikhfa Alizade describes this in his book "History of Shusha": "The upper mosque was faced to the main square of the city and extended towards the square and Rasta bazaar by 300 meters. The divankhana (a court-room) was built at the bazaarbashi...Russian military hang the chimes over this court-room, built a tower and turned the building into the Russian military church. The church was active until the Soviet era". Later Armenians went to the church and in 1992 named it as Armenian church and rebuilt it.
- Armenians in areas of their location in Armenia and in occupied territories totally destroyed pieces of historical heritage of Azerbaijani, such as mural carvings and carvings over the stone and rocks, ornaments, scratches, narrative stones made by swelling technique, as well as carvings with national and religious symbolics over the stone. Today they continue to do the same.
- Decorative patterns and ornamental writings over architectural monuments of Alban period were changed by Armenians and presented as their own. They deceive international community fabricating the term "ancient armenian cross".
- Armenians deny the existence of Alban state and Alban culture and try to convince the world that the territory was previously the land of ancient Armenian state.
- In Azerbaijani Albania there were churches similar to those characteristic for initial era of Christianity. These churches were the temples consisted of one-section elongated pray room. The

roof of these temples were double covered simply by stone. “Circular temples” also were typical for architectural style of Albania. The most wide-spread in Christian architecture of Albania are cells. Despite that the cells were playing a role of small pray places along caravan routes, in fact they were monumental constructions. Their walls were decorated by stones featured by sophisticated ornaments.

- Monasteries were the most complicated constructions during the Alban era. They had features belonging only to Albanians. They covered wide area, had a complex forms, wide halls, and were divided into several nefs (parts) by a row of columns. These monasteries do not conform to religion of Armenians.
- A.Chavchavadze, the Georgian writer, wrote in his book “Armenians and stones crying with blood”: “Armenians brought the Gregorian religion to local Albanians and named these lands as “part of country of hayks”. This is falsification. Armenians call as an “Eastern Armenia” the lands of Azerbaijan there they once found a shelter and try to capture the area by such speculations as historic motherland and cultural center”.
- The expeditions from Armenia each summer destroy burial mounds (kurgans) in Khojaly, Agdam, Khojavend, Shusha, Kalbajar, Kerkijahan and Khankendi and take out to Armenia archeological findings, including things of everyday use, labor tools, weaponry, jewelry, personal things, etc.
- In the summer of 2006 the Armenian press made huge noise printing news about the grave of Armenian ruler Tigran II found in Askeran region of Daghlyg Karabagh. A bit later, “archeologists” refuted the information stating that the area was indicated with a mistake. The location of the finding is not in Askeran region, it is in Shahbulag area of Agdam. In information

distributed later, they changed the name of Shahbulag into “Tigranokert”.

- It was really amusing that they mentioned Tigran II in connection to this area. At that time there were no Armenians in this area. In fact, the state headed by Tigran II was in another area. I. Dyakonov, in his book “Pre-history of Armenians” wrote that Armenians were located in the valley of the Upper Euphrates, the lands later belonged to the states of Urartu, Midiya and Iran-Ahamani. After the collapse of the Ahamani state, Armenians possessed the small dukedom in the Upper Euphrates valley. During the rule of Tigran II, the native Parthian (I century B.C.) this dukedom strengthened and occupied neighboring lands, but it was destroyed later under the attacks of Pompey, Roman warlord. Thus, the search for a grave of Tigran II in 1000 kilometers away from the territory of the Armenian dukedom is an idea produced by an ill mind.
- The findings in Shahbulag are actually the part of a local castle. The castle dates back to 1751-1752 and was built by Panah Khan, the founder of the Azerbaijani Khanate of Karabagh. During the Soviet era the part of the castle was restored and used as a touristic location by Azerbaijani businessmen. This is a fact. Any foreign expert may check the fact at any time. The attempt of Armenians to present the findings as “Tigranokert town” is just another effort to deceive the international community.
- Ganjasar (Qanzasar) monastery is another subject of Armenian falsifications. The monastery is in Vengli village of Kalbajar province of Azerbaijan. It was built through 1216-1240 by Hasan Jalal, the Christian ruler of Albanian origin who lived in Khachen province of Azerbaijan. He was a member of the Mehranides family, ruled for a long term in Albania. Hasan Jalal

killed while the attacks of Mongols in 1261 and Albanian priests-katalikoses from his clan were buried here.

- The Ganjasar monastery from 1511 to 1836 was the residency of Albanian Christians.
- Ganjasar monastery is sharply distinguishing from Armenian architectural monuments. But Armenians have changed the ornaments and compositions engraved on the walls of monastery, cleared off a lot of engravings and wrote new ones, added writings in Armenian along the walls from foot towards the top. They even destroyed the gravestone over the grave of Hasan Jalal and made it unreadable adding the writings in Armenian.
- One of the other absurd ideas of Armenians consists in statement that “Shusha” is an “Armenian town”. But they do not believe it even by themselves. An Armenian journalist visited Shusha in a recent time regrets “despite of all our efforts, we failed to make Shusha an Armenian town, all over the town the Azerbaijani spirit is dominating”. Armenians claim that Shusha was not settled by nomad Turks. The place always was the settlement of Turks, Azerbaijani. This is the history and nobody may overcross the history. Shusha was the ancient location of Azerbaijani and in the mid XVIII century was the center of Azerbaijan’s khanate of Karabagh. Initial 9 districts were built in a lower part of the town after Shusha became a center of khanate and named as Ashagy Mahalle. In a short time 8 upper districts were built in an eastern part of town. Each district had its own mosque, madrasa, bath, shop and spring. In the western part featured by more complex relief 12 districts were built after the Russian occupation.
- If anytime in the future the life on the Earth will extinguish and the memory book will be left with description of various nations

and communities underlining their “most” characteristic features, you may be sure that Armenians will be featured as most deceptive, the most false and most barbarian community. That is why, today we have a request to those who read what Armenians are writing, who watch what Armenians broadcasting and listen to what they say, please do not believe to the said, written and broadcasted by them, just check it at least once and you will be sure that we are right.

We offer to your attention just a few facts from many, reflecting hatred and atrocities of Armenians against Azerbaijani.

- In most settlements population was forced to flee for safety since they had not weapons. In June of 1905 in village of Mankus of Irevan makhal the elderly man Novruz Kazym oghly tried to stop the people which intended to flee. Climbed up the hill, he said: “Where do you flee? Do you want to be disgraced? Do you think that by fleeing you may get off Armenians?! The more you run, the more courageous they will become”. When Armenians intruded into the village, Novruz kishi fiercely fought and finally he was taken as prisoner”. After lengthy tortures they beheaded him and this was done by the priest Ayrapet from village Tirabat.
- Villagers of Umudlu of Agdara region were mercilessly killed. On December 28 of 1905 over 500 people decided to move to neighboring villages. Along the way they met the elderly Abram from neighboring Armenian village, who by fraud enticed them into his village of Kheyvaly. At night armed groups of Armenians besieged them and killed almost everybody. 30 peoples only succeeded to escape. Armenians beheaded all men, killed women, ripping by knife stomachs of

those pregnant, while leaving some women alive. In front of eyes of a mother they beheaded 4 her children.

- In village of Saggarsu of Ordubad, Armenians cut to pieces corpses of 62 women and a child and piled them into a stack. Mullah Hasan Efendi was cut into pieces. A piece of palas was found on site where Hasan Efendi was killed. When the palas was taken off there were heads of 15 babies mixed with their bodies.
- There is a high cliff in eastern part of Shusha tower in area later named as Bagyran. The group of Armenians led by Avan was deployed there. He ordered to his people to capture any Moslem they had seen. Captured Moslem was undressed, the piece of skin was torn off from back of his head after which they fixed a bough of tree to that part of head and released the bough. The bough speedily raising upward tore out the whole skin. Awful cries spread over. That is why the people named this mountain as Bagyran (Yelling).
- In 1925 the German by surname Kulner, who evidenced events of March of 1918 in Baku had wrote: Armenians intruded into Moslem districts, killing anyone on the way, slashing by sword, running a spear through, burning houses and throwing the children into burning houses and looking at them. Babies of three and four years were threaded on spearheads. Few days after the massacre from one pit there were found 82 disemboweled corpses with cut ears and noses.
- In Tat village of Zangezur region, Armenians by advice of their physicians hewed off heads of healthy men and women and collected their blood in special jugs. In the same village 70 children were pick by spears and placed along the road. In the same village a young man Ibrahim was thrown to dogs, which tore him to pieces.
- Armenians imprisoned two brothers Hasan and Hasanali from village of Farachan of Zangezur region. They hammered a

horseshoe to legs of Hasan, poke his eyes by heated spears and then hewed off his legs and arms by axe. Hasanali's body was cut into pieces while he was alive.

Children – victims of genocide in Khojaly

- Khatira Ali gyzy Orujova (8 years old), bullet broke up her shoulder, chest, lungs and ribs. Just by a miracle the girl stayed alive.
- Vusale Ilham gyzy Abdullayeva (4), due to freezing in the forest she had lost fingers of both legs.
- Chinara Nazim gyzy Abyshova (10), captured, her destiny is unknown.
- Vusal Sattar ogly Agayev (10), killed by a bullet wound in forest of Ketik, it was impossible to take out his body from forest.
- Sevinj Isa gyzy Agayarova (7), left in forest of Dehraz together with her brothers Nabi and 6 years old Roman, nothing is known about their fate.
- Samir Tajir ogly Jafarov (5), was captured by Armenians, nothing is known about the child.
- Nezaket Tapdyg gyzy Chobanova (8), she was killed nearby Gara gaya.
- Sekhabet Tevekkul ogly Alekperov (9), killed by bullet wound.
- Elgiz Firdovsi ogly Aliyev (8) went missing together with his 10 years old brother Elchin.
- Elshan Abil ogly Aliyev (5) was killed by fragment of missile "Alazan".
- Yegana Maherram gyzy Aliyeva (year and a half) was shot by enemy.
- Yegana Tevekkul gyzy Aliyeva (6) was killed by Armenians in surroundings of Gara gaya.
- Natig Abbasgulu ogly Azimov (6) was killed nearby village of Nakhchyvanik.
- Elgun Nazim ogly Hasanov (4) was killed nearby to village of Nakhchyvanik.

- Aygun Nazim gyzy Hasanova (year and a half) was killed nearby to Nakhchyvanik.
- Maral Kamil gyzy Huseynova (6) was killed along the road to Nakhchyvanik.
- Lala Tahir gyzy Khalilova (4) was killed on the way out of Khojaly.
- Rasmiyye Aga gyzy Gasymova (11) went missing during the tragedy in Khojaly, her destiny is unknown.
- Esmira Safar gyzy Gambarova (7) was killed in Khojaly.
- Samir Taleh ogly Guliyev (2), an Armenian officer crashed to death the head of a child by butt of a rifle.
- Nurana Garyagdy gyzy Guliyeva (13) went missing, her destiny is unknown.
- Ravana Garyagdy gyzy Guliyeva (16) went missing, her destiny is unknown.
- Shukur Garyagdy ogly Guliyev (7) went missing, his destiny is unknown
- Sevinj Akber gyzy Guliyeva (8) was killed.
- Aysel Murad gyzy Mekhdiyeva (5) was killed along the road to Nakhchyvanik.
- Gulmira Murad gyzy Mekhdiyeva (2) was killed along the road to Nakhchyvanik.
- Ayshen Zohrab gyzy Muradova (1) was killed by a fragment of missile shelled on the eve of Khojaly tragedy.
- Maral Kamil gyzy Nabiyeva (8) was killed in surroundings of Khojaly.
- Kheyale Telman gyzy Orujova (6) was killed nearby to village of Nakchyvanik.
- Natavan Nabi gyzy Orujova (2) was killed.
- Sarvan Elkhan ogly Safiyev (1) got frozen to death in forest nearby to Nakhchyvanik.
- Antiga Vagif gyzy Shukurova (1) was killed in surroundings of Khojaly.
- Agasif Zakir ogly Veliyev (6) was killed in surroundings of village of Nahchyvanik.

- Natavan Panah gyzy Yusifova (5) was killed in Khojaly.
- Aynura Tofig gyzy Zeynalova (6) was killed in the forest.

Genocide in Khojaly.

Evidences of foreign citizens:

- Pori Patriks (journalist, “Front Line News” TV channel, Great Britain): “Nothing can justify the crime in Khojaly...I have seen tens of deformed corpses near the village of Nakhchivanik... These were children, women and elderly people shot from the close distance”.
- Leonid Kravets, the Major (“Izvestiya”, Russia, March 13, 1992): “We were among the corpses. We were attended by Azerbaijani militia captain. He saw a corpse of his 3-year old son with a smashed brain. He fainted... The corpse of other boy was beheaded... Everywhere I saw deformed corpses of women, children and elderly killed with a peculiar ferocity”.
- “Valeurs actuelles” magazine (Paris, March 14, 1992): “Armenians committed a massacre of Azerbaijani living in Karabagh”.
- « Le Monde» (Paris, March 14, 1992): “Among women and children killed in Khojaly we have seen corpses with broken skin of head and torn nails”.
- «Times» (London, March 4, 1992): «Most of the corpses were deformed, the corpse of one small girl consisted only of her head».
- Jan Eve Yunet (Journalist, France): «We are eyewitnesses of Khojaly tragedy... We saw deformed corpses by our own eyes. Nobody can be compared with Armenian deathmen killed with unseen cruelty the 5-6 year old kids, babies and pregnant women”.
- «Moskovskiy komsomolets» (Russia, January 29, 1994): «I am the eyewitness of how an Armenian cut into two pieces the small child. Then by piece of that child’s body he started to hit

the face of its mother until she being covered by the blood of her child started to laugh getting out of mind”.

Evidences of Khojaly people:

- Janan Orudjeva, 63 years old: “We met Armenians on our way to Nakhchivanik. They started to shoot, some were killed, the others were taken to Pirjamal and kept in a cowshed for 3 days. They were killing those who were younger among us”.
- Zahid Jabbarov: “Those days Murad had a newborn baby, the bay was just 10-12 days old. He has two daughters. The same night Murad and his daughters were killed.”
- Etibar Najafov: “They bound hands and legs of Ahmet, Mesheti Turk and he had a knife, he was thrown on the ground and his head was cut... He still was crying after being beheaded”.
- Jalil Humbatov: “The baby on the hands of its mother was shot by 5 bullets which tore him into pieces. The mother was killed by a bullet shot to her chest... My only son, pregnant daughter-in-law, my wife and 16-years old daughter were shot in front of my eyes in Khojaly... They did not allow the Mesheti Turk with all 11 members of his family to go out of his house, poured the house over by benzine and put it on fire. Everybody were burned alive”.
- Antiga Gahramanova: “The people were shot in the midst of a cropland from armored vehicles and tanks. Corpses were laying in rows. They get down from tanks and armored vehicles, cut people’s ear, put out eyes and burn them. They cut heads of people... There were several pregnant women, their stomachs were torn, babies taken out and thrown on the trees... They cut the ear and shoot in the leg my son-in-law Tevekkul... Then he was tied to the tree and ordered to repeat “this is the land of Armenians”. His answer was: “a man should not betray his motherland just in the fear to be killed”. He was poured over by benzine and put on fire up to his knees, then the fire was put out

by snow and he was demanded again to repeat: “this is the land of Armenians”. When Tevekkul repeated his own answer he was poured over by benzine and was burned writhing in agony. My daughter and grandchild also died later on the road”.

- Ragiba Hajiyeva: «Alkhan was a policeman, he was beaten by his head against the wall and his wife was ordered to wipe out the blood from the wall. Then his head was cut. Armenian who did this, drag away his wife Fatima. He had two sons, they were left with us... An Armenian officer cut the head of my husband Vidadi over the grave of this Armenian officer’s brother”.

The list of people killed with peculiar ferocity in Khojaly :

- Telman Orujev, 36, the skin of head was removed.
- Tevekkul Alakbarov, 36, 10 knife wounds.
- Fitat Hasanova, 52, her eyes were put out.
- Gulchohra Hasanova, 24, her left hand was cut.
- Shohlet Hasanov, both hands were cut.
- Bahadur Salimov, 64, his eyes were put out, the corpse was burned.
- Igbal Aslanov, 22, burned, his genital organ was cut.
- Dilyara Nuraliyeva, her eyes put out, breast was cut.
- Maruza Abisheva, 60 years, her eyes were put out, breast and nose were cut.
- Samran Kerimov, 68 years, his eyes were put out.
- Firangiz Kerimova, 57, her body cut, eyes put out, her breast and nose were cut.
- Frunz Kerimov, 32, burned alive.
- Surayya Behbudova, genital organs were cut.
- Allahverdi Huseynov, 88, burned alive.
- Agayar Imani, 3 years old, burned alive.
- Tofiq Badalov, eyes were put out, ears were cut.
- Jabrail Rajabov, 31, eyes were put out, ears were cut.
- Janan Farzaliyev, 30, burned alive.

- Tamara Mamedova, eyes were put out, her breasts were cut.
- Asli Dadasheva, eyes were put out, her breasts were cut.
- Hafiz Nuriyev, 30, his head was cut.
- Hidayat Eyvazov, 28, his head was cut.
- Vidadi Mustafayev, 31, his head was cut over the grave of Armenian.
- Tevekkul Amirov, 37, burned alive.
- Ahmed Ilyasov, 24, the head was cut.

Afterword

You are able to judge by yourselves now. The facts are evident, revealing the truth about Karabagh and the nature of Armenians. We do not desire to draw out a pity on ourselves for the situation and atrocities done against us. We do not need a pity and compassion to our tragedy. We are the nation, which is able to overcome the pain and reshape the pain into the joy and finally into the victory.

Crying and complaining are the nature of Armenians. For several hundred years they are crying for help and in the end they entreat the money. They do need that there will be somebody to feel pity for them and do not leave their hands empty. Our aim is not to insult Armenians, but this is the reality. We do not desire that any tribe living by God's will fall under circumstances like this, but they did it by themselves. Progressive-minded representatives of Armenians must try to drive their tribe out of this and change this image.

Once more we would like to emphasize that we do not need any pity for us. Our intent is to make international community aware about the truth. If the international community will be aware of the truth, we will know what to do next. The truth must be known and if tomorrow we will start military operations against aggression of Armenians and liberate our territories, the international community will not blame us, believing the cries and lies of Armenians. Lies must be punished and truth and justice must triumph!

REFERENCES:

- Akif Naghy.** Karabagh war. History in brief. B., 2016.
- Aygun Hasanoghly.** Armenian syndrome. B., 2007.
- Feliks Sersvadze.** Forgotten genocide. (in Russian). New-York, 2005.
- Guntekin Najafli.** Attempts to create Armenian state on the territory of Azerbaijan in XVIII century. B., 2007.
- Kerim Kerimli.** Khojaly – Ferocious creation of ferocious century. B., 2009.
- Mammad Said Ordubadi.** Bloody years. Composition, foreword, transliteration, comments: Akram Baghirov. B., 2007.
- Mir Mohsun Navvab.** Armenian-muslim war through 1905-1906. Drawn by and translated from an old alphabet: Kamandar Sharifli, Arif Ramazanzadeh. B., 2014.
- Tomas de Vaal.** Kara bagh. (in Russian). Moscow, 2005.
- Yagub Mahmudov, Kerim Shukurov.** Karabagh. Real history, facts, documents. B., 2005.
- Karabagh yesterday, today and tomorrow.** Proceedings of scientific-practical conference. XVIII issue. B., 2019.

Ön söz

Qarabağ münaqişəsinə dair həqiqətləri və faktları hər kəs bilməli və yaddan çıxarmamalıdır. Ölkəsindən, millətindən, dinindən asılı olmayaraq hər birimiz bu planetin taleyi üçün məsuliyyət daşıyıyıq. Yer Kürəsi hamımızın ümumi evidir. Bu evin hər hansı bir yerində baş verən cinayət, haqsızlıq hər birimiz üçün təhlükədir. Bu təhlükələri bir yerdə dəf etməli, cinayətkarın, işğalçının, təcavüzkarın adını deməli və cəzasını birlikdə verməliyik. Həm də ona görə bilməli, dəf etməli və yaddan çıxartmamalıyıq ki, o, bir daha hər hansı başqa bir yerdə təkrar olunmasın.

Hamı bilməlidir ki, “Dağlıq Qarabağ münaqişəsi” deyilən məsələ əslində “münaqişə”, “məsələ” deyil, Ermənistanın Azərbaycana qarşı başladığı təcavüz və müharibədir, Ermənistanın Azərbaycandan torpaq, Dağlıq Qarabağ ərazilərini qopartmaq üçün başladığı müharibədir. Ermənistan bu elan olunmamış müharibəni 1988-ci il fevralın-13 də başlamış, 1994-cü il mayın 12-də atəşkəs rejimi tətbiq olunanadək, 6 il ərzində Azərbaycanın Birləşmiş Millətlər Təşilatı tərəfindən tanınan ərazilərini işğal etmişdir. Dağlıq Qarabağ, onun ətrafındakı 7 rayon, Naxçıvan Muxtar Respublikasının 1, Qazax rayonunun 7 kəndinin daxil olduğu bu işğal olunmuş ərazilərin ümumi sahəsi 14 min kvadrant kilometr təşkil edir. Azərbaycan ərazilərinin 20 faizi, azərbaycanlıların yaşadıkları 890 şəhər, qəsəbə, kənd bu gün işğal altında qalır. Həmin yaşayış məntəqələrində bir nəfər də olsun azərbaycanlı qalmayıb, bu yaşayış məntəqələrinin, demək olar ki, hamısı bu gün xaraba vəziyyətindədir. Üç yüz mindən artıq azərbaycanlı 3 min il bundan əvvəl yaşamağa başladıkları və indi Ermənistan adlandırılan ərazilərdən, 700 mindən artıq azərbaycanlı isə Dağlıq Qarabağ və onun ətrafından silah gücünə zorla deportasiya edilib.

Ermənistan Azərbaycan torpaqlarını öz gücünə deyil, Rusiya, ABŞ, və digər dövlətlərin hərbi və siyasi dəstəyi ilə işğal edib.

Ermənistanın bu cinayətləri guya Dağlıq Qarabağdakı ermənilərin təkbaşına törətməsi ilə bağlı yaydığı məlumatlar da yalandır. Bir ovuc erməni bu qədər ərazini heç vaxt zəbt edə bilməzdi. Həqiqət ondan ibarətdir ki, Ermənistan Sovet imperiyasının böhran vəziyyətində olduğunu görərək, vəziyyətdən istifadə etmək qərarına gəlmiş, bunun üçün emissarlarını Dağlıq Qarabağa göndərmişdir. Ermənistandan göndərilən qruplar yerli ermənilərin içərisindən özlərinə həmfikirilər tapmış, kütləvi iğtişaşlar törədərək, Dağlıq Qarabağı Azərbaycanın tərkibindən çıxarmaq üçün tələblər irəli sürmüşlər. Bu, Ermənistanın işğalçılıq siyasətinin örtülü, qapalı, gizli mərhələsini təşkil edir. Bu mərhələdə tələblər yerli ermənilərin adından irəli sürülürdü, əslində isə hər şey İrəvandan göndərilən emissarlar tərəfindən təşkil olunmuşdu. Emissarlar uyğun zəmin hazırladıqdan sonra Ermənistan həmin ərazilərə hərbi müdaxilə həyata keçirmişdir. Ermənistanın işğalçı müharibəsi nəticəsində 20 mindən artıq azərbaycanlı öldürülüb, 50 mindən artıq isə şikəst edilib. Ermənistanın silahlı birləşmələri müharibənin ilk günlərindən soyqırım və etnik təmizləmə siyasəti yeritmiş, kütləvi qətləmlər törətmişlər. Ermənistanın silahlı dəstələri 1988-ci ilin noyabrında Ermənistanın Quqark rayonunda 70 nəfər azərbaycanlı qətlə yetiriblər. 1990-cı il iyulun 11-də Tərtər-Kəlbəcər yolunda maşın karvanına hücum edib, 14 nəfəri öldürüblər. 1990-cı il avqustun 10-da Tiflis-Ağdam avtobusunu partladılar, 20 nəfər ölüb. Həmin gün Şəmkir-Gəncə avtobusu da partladıb, 17 nəfər ölüb. 1990-cı il avqustun 20-də Qazax rayonu Bağanis Ayrım kəndinə hücum ediblər, kəndi dağıdıblar, 5 nəfər dinc sakini öz evlərində diri-diri yandırılar. 30 may 1991-ci ildə Moskva-Bakı qatarını partladılar, 11 nəfər ölüb, 31 iyul 1991-ci ildə yenidən Moskva-Bakı qatarını partladılar, 16 nəfər ölüb. 20 noyabr 1991-ci ildə Xocavənd rayonu Qarakənd kəndi üzərində helikopteri partladılar, 22 nəfər, o cümlədən Azərbaycanın dövlət xadimləri, Rusiyalı və Qazaxıstanlı vasitəçilər ölüblər. 8 yanvar 1992-ci ildə Krasnovodsk-Bakı bərəsini partladılar, 25 nəfər ölüb. 28 yanvar 1992-ci ildə Şuşa şəhəri üzərində sərnəşin helikopterini vurublar, əsasən qadın və uşaqlardan ibarət 41 nəfər

sərnişin və 3 nəfər heyət üzvü ölüb. 17 fevral 1992-ci ildə Qaradağlı kəndi işğal edilib, 77 nəfər dinc sakin öldürülüb, 28 nəfər diri-diri quyuda basdırılıb, 117 nəfər dinc sakin əsir aparılıb. 1992-ci il fevralın 25-dən 26-a keçən gecə Xocalı şəhəri məhv edilib, 613 dinc sakin, o cümlədən, 63 uşaq, 106 qadın, 70 qoca xüsusi qəddarlıqla məhv edilib. 1992-ci il aprelin 7-də Kəlbəcər rayonu Ağdaban kəndi zəbt edilərək dağıdılıb, 67 dinc sakin öldürülüb, 17 nəfər, o cümlədən 8 qoca, 7 qadın, 2 uşaq diri-diri yandırılıb. 1993-cü il fevralın 28-də Kislovodsk-Bakı sərnisişin qatarı partladılıb, 11 nəfər ölüb. 1994-cü il martın 19-da Bakı metropolitenində partlayış törədilib, 13 nəfər ölüb.

Bütün bunlar Ermənistan silahlı dəstələrinin törətdikləri hərbi cinayətlərin kiçik bir hissəsidir. Amma bunlar da erməni vəhşiliyi, yırtıcılığı, işğalçılığı haqqında aydın təsəvvür yaradır. Bizim istədiyimiz odur ki, dünya ermənilərin əsl simasını tanısin, Qarabağ həqiqətlərini bilsin və Azərbaycanın haqq işinə dəstək olsun.

Erməni saxtakarlığı və yalanını ifşa edən faktlar

- Rus çarı I Nikolay 1828-ci ildə Alban kilsəsinin erməni kilsəsinə tabe etdirilməsinə dair fərman verdi, bundan sonra ermənilər bütün alban abidələrini sürətlə erməniləşdirməyə başladılar, bu abidələrin ermənilərə məxsus olduğunu elan etdilər.
- Erməni müəllifi A.Lalayan yazırdı: “... Türk qadınlarının və uşaqlarının, qocalarının və yeniyetmələrinin məhv edilməsində (söhbət 1918-1920 – ci illərdən gedir) daşnaq dəstələri maksimum səy göstərirdi. Erməni daşnaq dəstələrinin ələ keçirdiyi Azərbaycan kəndləri canlı insanlardan təmizlənir və eybəcərləşdirilmiş meyidlərlə dolu xarabalığa çevrilirdi”.
- Rus müəllifi N.Şavrov “Zaqafqaziyada rus işinə təhlükə” adlı kitabında yazırdı: “1828-ci ildən 1830-cu ilədək Zaqafqaziyaya İranın Xoy, Səlmas və Marağa vilayətlərdən 40 min erməni və eləcə də 84600

Türkiyə ermənisi köçürülmüşdür, onlar erməni millətinin az yaşadığı Yelizavetpol (Gəncə) və İrəvan quberniyalarının ən yaxşı torpaqlarında yerləşdirilmişdir”. Bu fakt 1986-cı ildə İrəvanda ermənilərin özlərinin nəşr etdirdikləri “Ermənistan və ətraf rayonların toponim lüğəti” kitabında təsdiq edilir. Orada göstərilir ki, Ermənistan ərazisindəki kəndlərin 70 faizindən çoxunda “sakinlər 1828-1829-cü illərdə Türkiyə və İrandan gəlmiş mühacirlərdir”.

- Çar Rusiyası 1836-cı ildə Alban kilsəsini ləğv etdi, onun əmlakını və kilsəyə rəhbərliyi ermənilərə həvalə etdi.
- Tar, zurna, balaban, tütək, qaval(dəf), nağara kimi musiqi alətləri mənimsənilərək “erməni mədəniyyəti”nə daxil edilib. Ermənilər azərbaycanlıların 500-dən çox xalq mahnısını, müəllif əsərlərini erməniləşdiriblər.
- Son işğal zamanı ermənilər 27 muzey və bir o qədər də şəkil qalareyasından 100 mindən çox eksponatı Ermənistana aparıblar. Onlar minlərlə yer adlarını dəyişiblər, 300-ə yaxın məscid, türbə, pir və digər abidələri tamamilə dağıdıblar .200-dən çox tarix və memarlıq abidəsi, bir tarix memarlıq qoruğunu məhv ediblər.
- Ermənilərin tarixi elmə deyil, mifologiya. əfsanələrə söykənir. Onların dediyinə görə, guya ulu babaları Hayk Nuhun nəvələrindən olub, bəzi sarsaqlar daha dərinə gedərək, Adəmin arvadı Həvvanın erməni olduğunu deyirlər. Əslində isə alimlər ermənilərin qədim tarixi ilə bağlı heç bir mənbə tapa bilmədiklərini açıq etiraf edirlər. Erməni tarixçisi Qaraqaşyan özünün “Şərq məsələsi tarixi” (London, 1905) kitabında yazır ki, “ermənilərin keçmişi haqqında tarix və ya səlnamə sayıla biləcək məlumatlar yoxdur”.
- Rus tarixçiləri İ.Dyakonov və N.Şavrov elmi şəkildə əsaslandırırıblar ki, ermənilər eradan əvvəl birinci minilliyin əvvəllərində Dəclə və Fərat çaylarının yuxarı hissəsində formalaşıblar. Erməni tarixçisi Kapançıyan da göstərir ki, ermənilərin ilk yeri Fərat, Çorox və Araz çaylarının yuxarı hissəsindəki ərazilərdə, yəni indiki Türkiyənin şərqində və İraqın şimalında olub. Digər erməni müəllifi Nalbandyan da bu fikri təsdiq

edir. Bunlar ermənilərin Cənubi Qafqaza gəlmə olduqlarını təsdiq edir. Ermənistan Elmlər Akademiyasının sovetlərin vaxtındakı ilk prezidenti İ. Orbelyan da yazırdı ki, “indiki Dağlıq Qarabağ orta əsrlər Albaniyasının, sonralar Azərbaycanın bir hissəsi olmuş, daha sonralar ermənilər tərəfindən zəbt edilmişdir”.

- Başqa bir versiyaya görə haylar tarixdə “daşyonan”, “inşaatçı” kimi də təqdim olunurlar. Onları əsasən Assuriya və Urartu arasında eradan əvvəl birinci minilliyin əvvəllərində gedən müharibələr zamanı qul kimi alıb-satırdılar. Onlardan ağır tikinti işlərində istifadə edirdilər. Orta əsr erməni müəllifi Moisey Xorenatsi etiraf edirdi ki, “biz kiçik, azyaşlı, zəif və çox hallarda özgələrinin hakimiyyəti altında yaşamış xalqıq”.
- V.Veliçko 1904-cü ildə yazdığı “Qafqaz” kitabında göstərir: “Qarabağın erməni adlandırılan çox az sayda əhalisi dağlı və türk tayfalarından törəmiş və 3-4 əsr bundan əvvəl erməniləşdirilmişdir”.
- Karl Marks yazırdı ki, dünya xanımlarının bir qismi erməni qadınlarının öz ərlərinə xəyanət etmək təcrübəsini öyrənməyə cəhd göstərilər..., yeniyetmə erməni qızları öz bəkirəliyindən elə erkən, elə həvəslə imtina edirlər ki, sanki... sadəcə üstlərinə qonmuş tozu çırpırlar”. Erməni qadınların bu rolu həm də başqa millətlərin erməniləşdirilməsinin bir yolu idi.
- Erməni dilinin söz ehtiyatının 65 faizi qədim fars, pəhləvi, 30 faizi Suriya-Kilikiya mənşəli, yalnız 5 faizi özlərinə aiddir. Erməni müəllifi R.Açaryanın 1984-cü ildə çap olunmuş “Sovet türkologiyası” kitabında göstərilir ki, erməni dilində 4200-ə yaxın türk söz vardır. Erməni alimi Avetisyan yazır ki, erməni soyadlarının 26,3 faizi erməni mənşəlidir, qalan adların 194-ü fars, 113-ü türk, 111-i ərəb, 60-ı yunan, 54-ü yəhudi, 44-ü digər dillərdən götürülüb. Erməni keşişi Nerses isə vurğulayır ki, qədim erməni dilinin quruluşu tatar(Azərbaycan) dilinin quruluşundan götürülüb.
- Erməni mədəniyyəti, xüsusilə də poeziya və musiqisi yalnız XIX əsrdə azərbaycanlıların birbaşa təsiri altında formalaşmağa başlayıb. Orta əsr erməni müəllifi Moisey Xorenatsi yazırdı ki, qədim hayların elmlərə,

mahnılara həvəsləri olmayıb, ona görə də bu kəməğil, nadan və vəhşi adamlar haqda danışmaq artıqdır”. Rus alimi İ.Şopen oxşar fikirləri XIX əsrdə səsləndirir: “Əgər keçmişdə hayların nə vaxtsa milli rəqsləri olubsa da, indi onu tamamilə unutmuşlar, indi istifadə etdikləri xalq rəqslərini tatarlardan(azərbaycanlılardan) və dağlılardan götürmüşlər”.

- Ermənilər sovet dövründə Ermənistan deyilən ərazilərdə toponimlərin 50-60 faizini dəyişdiriblər, 90-cı illərin əvvəllərindən isə həm Ermənistanda, həm də zəbt etdikləri digər Azərbaycan ərazilərində yer adlarını kütləvi şəkildə dəyişdiriblər. Amma tarixin izlərini silmək o qədər də asan deyil.
- Sovet tədqiqatçısı Q. Anoxin 1970-1980-cı illərdə regionda geniş tədqiqat işləri aparmış, ekspedisiyalar təşkil etmiş və “Malıy Kafkaz”(1981) kitabını yazmışdır. Burada Ermənistan və Gürcüstan ərazilərindəki çoxlu sayda Azərbaycan toponimləri qeydə alınmışdır.
- Ermənilər kurqanları, dekorativ sənət nümunələrini, at, qoç fiqurlarını, qəbirüstü abidələri, türbələri, məscidləri, pirləri, sarayları, muzeyləri, yaşayış evlərini bir qayda olaraq məhv edir və bununla azərbaycanlıların izlərini silib itirməyə çalışırlar. Ermənilər bu ərazilərdə hansısa abidələrinin olduğunu dedikdə xaçkardan başqa heç nəyin adını çəkə bilmirlər, çünki, başqa heç nələri olmayıb. Azərbaycanlılara isə görün neçə adda abidə məxsusdur.
- 1990-cı illərin əvvəllərindəki işğaldan sonra ermənilər bu ərazilərdə 1700 tarix və mədəniyyət abidəsinin adını dəyişdirərək erməniləşdiriblər, 600 alban dövrü monastırı, bazilika və digər məbədi tipli abidəni erməniləşdiriblər, 500 adda sovmə, müşahidə məntəqəsi, qala bürclərindəki hücrələr erməni kilsəsi kimi təqdim olunur. Müqayisə üçün deyək ki, Ermənistanın öz ərazisində bu sayda kilsə və monastır mövcud deyil. Bütün bunlar azmış kimi, işğal olunmuş Azərbaycan ərazilərində 15 yeni kilsə də tikiliblər.
- Ermənilər işğal etdikləri Azərbaycan ərazilərindən 100-dən çox daş divar yazıları, oymaları abidələrin üzərindən sökərək Ermənistana aparıblar. 850-dən çox at, qoç fiqurları, qəbirüstü abidələr və digər

inanc yerləri məhv edilib. 450 qəbiristanlıq tamamilə, 200 qəbiristanlıq isə qismən dağıdılıb, bu qəbiristanlıqlardan 5000-ə yaxın mərmər baş və sinə daşları aparılıb. 200-dən çox tarix və memarlıq abidəsi uçularaq yarasız hala salınıb.

- Tarixdən məlumdur ki, XIX əsrin əvvəllərinə qədər Qarabağda heç bir erməni kilsəsi olmamışdır. XIX əsrin əvvəlində Şuşaya gələn rus hərbi hissəsi özləri üçün kilsə düzəldilər. Azərbaycanlı müəllif Həsən İxfə Əlizadə “Şuşanın tarixi” kitabında bu hadisəni belə əks etdirir: “Yuxarı məscid şəhər meydanına baxırdı, meydan və Rasta bazarı bazarbaşına doğru 300 metr uzanırdı. Bazarbaşında divanxana binası tikilmişdi... Rus qoşun hissələri bu binaya zəng asıb, qüllə tikib rus hərbi kilsəsi etdilər. Həmin kilsə sovet dövrünə qədər işləyirdi”. Sonradan ermənilər bu kilsədən istifadə etdilər, 1992-ci il işğalından sonra isə adını erməni kilsəsi qoyub yenidən tikdilər.
- Ermənilər məskunlaşdıqları ərazilərdə, həm Ermənistanda, həm işğal etdikləri ərazilərdə Azərbaycan xalqına məxsus daş, qaya, divarüzəri yazıları, ornamentləri, cızma, qabartma üsulu ilə süjetli daşları, eyni zamanda milli, dini simvolikaların daş, qaya üzərindəki nümunələrini kütləvi şəkildə məhv ediblər. İndi də bu işi davam etdirirlər.
- Ermənilər Alban dövrü memarlıq abidələrinin üzərindəki bəzəkləri, ornamental yazıları dəyişdirir, erməni nümunələri kimi təqdim edirlər. Onlar “qədim erməni xaçkarları” terminini uyduraraq beynəlxalq ictimaiyyəti aldadırlar.
- Ermənilər Alban dövləti və Alban mədəniyyətinin varlığını inkar edir, bu ərazidə guya Alban dövləti deyil, qədim bir erməni dövlətinin olduğuna dünyanı inandırmağa çalışırlar.
- Azərbaycan Albaniyasında xristianlığın ilk dövrü üçün xarakterik olan kilsə tikintiləri olub. Bu kilsələr uzunsov ibadət zalı olan birnefli(bir hissəli) məbədlər idi. Bu növ məbədlərin üstü ikiqat sadə daşla örtülürdü. Albaniyanın memarlıq üslubunda “dairəvi məbədlər” deyilən xüsusi istiqamət də geniş yayılmışdı. Albaniyanın xristianlıq memarlığının ən kütləvi forması isə sovmələrdir. Sovmələr karvan

yolları kənarında kiçik ibadətqah rolunu oynasalar da, əslində monumental tikililər idi. Onların divarları bir qayda olaraq zərif naxışlara malik nişan daşları ilə bəzədilirdi.

- Alban dövrünün ən mürəkkəb quruluşlu tikililəri monastırlar idi. Bu abidələrin yalnız Albanalara xas olan xüsusiyyətləri var. Onlar geniş ərazili, mürəkkəb formaya malik, geniş zalı, sıra sütunları ilə bir neçə nefə (hissəyə) bölünməsi ilə fərqlənirdi. Bu abidələr erməni dininə uyğun gəlmir.
- Gürcü müəllifi A.Çavçavadze “Ermənilər və qan ağlayan daşlar” kitabında yazırdı: “Ermənilər yerli albanları qriqorianlaşdıraraq bu əraziləri “hayk ölkəsinin bir hissəsi” adlandıırıblar. Bunun hamısı yalandır. Ermənilər vaxtilə gəlib sığındıqları Azərbaycan torpaqlarını “Şərqi Ermənistan” adlandırır, həmin əraziləri tarixi vətənləri, doğma mədəniyyət mərkəzləri kimi uydurmalarla mənimsəməyə çalışırlar”.
- Hər ilin yay aylarında Ermənistandan gələn ekspedisiya qrupları erməni işğalındakı Xocalı, Ağdam, Xocavənd, Şuşa, Kəlbəcər, Kərkicahan, Xankəndi ərazilərində kurqanları sökür, dağıdır, qazıntı zamanı tapılan bütün arxeoloji nümunələri o, cümlədən məişət əşyaları, əmək alətləri, ov silahları, ziynət əşyaları, şəxsi məmulatları və s. Ermənistana daşıyıb aparırlar.
- Erməni mətbuatı 2006-cı ilin yayında böyük hay-küylə belə bir məlumat yaydı ki, Dağlıq Qarabağın Əsgəran rayonu ərazisində guya erməni hökmdarı II Tiqranın məzarı tapılıb. Az sonra “arxeoloqlar” bu məlumatı təkzib etdilər ki, alimlər ərazinin yerini səhv salıblar. Sözügedən tapıntı Əsgəran rayonunda deyil, Ağdam rayonunun Şahbulaq ərazisindədir. Bundan sonra isə yaydıqları məlumatlarda Şahbulağın adını dəyişib “Tiqranakert” qoydular.
- II Tiqranın adının bu ərazilərlə bağlı çəkilməsi çox gülməli idi. Bu ərazidə erməni elementi həmin vaxtlarda ümumiyyətlə olmayıb. II Tiqranın başçısı olduğu dövlət tamamilə başqa ərazidə idi. İ.Dyakonov “Erməni xalqının ilkin tarixi”(“Predistoriya ar myanskoqo naroda”) kitabında yazırdı ki, ermənilər Yuxarı Fərat vadisində olublar, bu

ərazilər sonralar Urartu, Midiya və İran-Əhəməni dövlətlərinin tərkibində olub. Əhəməni dövlətinin süqutundan sonra ermənilərin Yuxarı Fərat vadisində kiçik bir knyazlığı olub. Əslən parfiyalı olan II Tiqranın vaxtında (e.ə. I əsr) bu knyazlıq bir qədər güclənmiş, qonşu əraziləri tutmuş, lakin az sonra regiona yürüş edən romalı sərkərdə Pompeyin zərbələri altında dağılıb məhv olmuşdur. II Tiqranın qəbrinin Qarabağda, yəni erməni knyazlığının ərazilərindən 1000 kilometrəlcə uzaqda axtarılması isə yalnız xəstə təxəyyülün nəticəsi ola bilər.

- Şahbulaqda tapılanlar isə yerli qala kompleksinin bir hissəsidir. Bu qala Azərbaycan Qarabağ xanlığının yaradıcısı Pənah xan tərəfindən 1751-1752-ci illərdə tikilmişdir. Sovet dövründə qalanın bir hissəsi bərpa edilmiş, azərbaycanlı iş adamları tərəfindən turizm obyektinə kimi istifadə olunmuşdur. Bu, aydın bir faktdır. İstənilən xarici ekspert istənilən vaxt gedib yoxlaya bilər. Buradan tapılanları “Tiqranakert şəhəri” kimi təqdim etmək isə ermənilərin dünyanı növbəti dəfə ələ salmaq cəhdidir.
- Erməni saxtakarlığına məruz qalmış digər abidə Gəncəsər(Qanzasar) monastır kompleksidir. Bu abidə Azərbaycanın Kəlbəcər rayonunun Vəngli kəndində yerləşir. Monastır 1216-1240-cı illər ərzində Azərbaycanın Xaçen vilayətinin alban mənşəli xristian hakimi Həsən Cəlal tərəfindən inşa edilib. O, Azərbaycan Albaniyasında uzun müddət hakimiyyətdə olmuş Mehranilər sülaləsinin nəslindəndir. 1261-ci ildə monqolların hücumu zamanı həlak olmuş Həsən Cəlal və onun nəslindən olan alban katolikosları burada dəfn olunublar.
- Gəncəsər monastırı 1511-ci ildən 1836-cı ilədək(yəni Rusiya hakimiyyəti tərəfindən müstəqilliyi ləğv olunana qədər) Alban xristianlarının iqamətgahı olmuşdur.
- Gəncəsər monastırı erməni memarlıq abidələrindən tamamilə fərqlidir. Lakin ermənilər bu monastır kompleksinin divarlarındakı ornament və kompozisiyaları dəyişdirmiş, bir çox yazıları silərək yenidən başqa məzmununda yazmış, divarlarda aşağıdan yuxarıyadək erməni yazıları əlavə etmişlər. Hətta Həsən Cəlalın qəbrinin üstündəki sinə daşını

sındıraraq üzərindəki yazıları oxunmaz hala salıblar və oraya erməni dilində yazılar əlavə ediblər.

- Ermənilərin absurd iddialarından biri də Şuşanın “erməni şəhəri” olması ilə bağlıdır. Amma özləri də buna inanmırlar, bu yaxınlarda bir erməni jurnalisti Şuşada olduqdan sonra təəssüflə etiraf edirdi ki, “bütün səylərimizə baxmayaraq, Şuşanı erməniləşdirə bilmədik, burada hər yerdə azərbaycanlı ruhu hökm sürür”. Şuşa, ermənilərin dediyi kimi, guya köçəri türklər tərəfindən tutulmayıb, burada həmşə türklər, azərbaycanlılar yaşayıb. Bu, tarixdir, tarixin üstündən heç kəs xətt çəkə bilməz. Şuşa türklərin, azərbaycanlıların qədim yaşayış məskəni olub, XVIII əsrdə isə Azərbaycan Qarabağ xanlığının mərkəzi olub. Şuşa mərkəz olduqdan sonra ilk 9 məhəlləsi şəhərin aşağı hissəsində tikildi və Aşağı Məhəllə adlandırıldı. Bir qədər sonra şəhərin şərq hissəsində 8 yuxarı məhəllə formalaşdı. Bu məhəllələrin hər birində məhəllə məscidləri, mədrəsə, hamam, dükən və bulaqlar fəaliyyət göstərirdi. Şəhərin daha sərt relyefli qərb hissəsində rus işğalından sonra 12 məhəllə salınıb.
- Yer kürəsində həyat nə vaxtsa sönərsə, bu sönmüş planetdən bir yaddaş kitabı qalarsa, bu kitabda müxtəlif millətlər, toplumlar haqqında “ən” önlüyü ilə xarakterik xüsusiyyətlər veriləsi olarsa, onda ermənilərin bu kitaba ən yalançı, ən saxtakar, ən vəhşi toplum kimi düşəcəyinə əmin ola bilərsiniz. Ona görə də bu gün ermənilərin yazdıqlarını oxuyanlardan, göstərdiklərinə baxanlardan, dediklərini dinləyənlərdən bir xahişimiz var, onların dediklərinə, yazdıqlarına, göstərdiklərinə inanmayın, heç olmasa bircə dəfə yoxlayın, onda əmin olacaqsınız ki, biz haqlıyıq.

Ermənilərin azərbaycanlılara qarşı nifrətini və vəhşiliklərini əks etdirən çoxsaylı faktlardan yalnız bir neçəsini diqqətə çatdırırıq:

- Çox yerdə camaat silahları olmadığına görə canlarını qaçmaqla qurtarırdılar. İrəvan mahalının Mənküs kəndində qoca bir kişi Novruz Kazım oğlu 1905-ci ilin iyununda camaatın qaçmasının qarşısını almağa çalışdı. O, hündür bir yerə çıxıb deyirdi: “Hara qaçırsınız? İstəyirsiniz bizi başqa millətlərin yanında başısağrı edəsiniz? Məgər bu qaçmaqla ermənilər bizi boşlayacaqlar?! Bunların qabağında qaçdıqca daha cürətli olacaqlar”. Ermənilər kəndə girəndə Novruz kişi axıracan döyüldü, sonda əsir düşdü. Ermənilər onun ağır işgəncələrdən sonra başını kəsdilər, onun başını Tirabat kəndinin keşişi Ayrapet kəsdi.
- Ağdərə rayonunun Umudlu kəndinin camaatı o vaxt çox dəhşətli qırğına məruz qalmışdır. 1905-ci il dekabrın 28-də 500-dən artıq əhali yığışaraq qonşu kəndlərə getmək istəyir. Yolda qonşu erməni kəndinin kəndxudası Abram onlara rast gəlir və aldaraq özlərinin Heyvalı kəndinə aparır. Gecə erməni silahlı dəstələri onlara hər tərəfdən hücum edir, hamısını qırırlar, yalnız 30 nəfər canını qurtarıb qaça bilir. Ermənilər kişilərin hamısının başını diri-diri kəsdilər, arvadların bir hissəsini saxlayıb, qalanlarını öldürdülər, hamilə qadınların qarınlarını xəncərlə yarıdılar. Bir ananın gözləri qarşısında 4 övladının başlarını diri-diri kəsdilər.
- Ordubadın Saqqarsu kəndində ermənilər 62 qadının və bir uşağın meyidlərini doğrayaraq bir yerə yığımışdılar. Molla Həsən Əfəndini tikə-tikə etmişdilər. Həsən Əfəndinin öldürüldüyü yerdən bir palaz

parçası tapıldı. Palazı kənara çəkəndə 15 nəfər körpə uşağın kəsilmiş başları və bir-birinə qarışmış bədənləri göründü.

- Şuşa qalasının şərq tərəfində sonralar Bağırqan dağı deyilən yerdə bir uca qaya var idi. Orada Avan adlı erməninin dəstəsi yerləşmişdi. O, əmr etmişdi ki, harda müsəlman tutsalar, oraya gətirsinlər. Tutulmuş müsəlmanı orada soyundurur, boynunun ardından dərisini bir az soyur, sonra ağacın budağını əyib dərinin soyulmuş hissəsinə bənd edir və budağı buraxırdılar. Sürətlə yuxarı qalxan budaq həmin adamın dərisini diri-diri soyub çıxarırdı. Həmin adamın bağirtəsi göyə qalxırdı. Ona görə də xalq bu dağa “Bağırqan” adı vermişdi.
- 1918-ci ilin martında Bakı qırğınlarının şahidi olmuş Kulner familiarı bir alman 1925-ci ildə öz ölkəsində belə yazırdı: ermənilər müsəlman məhəllələrinə soxulur, qarşılarna çıxan hər kəsi öldürür, qılıncla parçalayır, süngü ilə deşik-deşik edirdilər, evləri yandırır, uşaqları yanan evlərin içərisinə atır, onların diri-diri yanmalarına tamaşa edirdilər. Üç-dörd günlük südəmə körpələri süngülərin ucuna taxırdılar. Qırğından bir neçə gün sonra bir çaladan çıxarılan 82 müsəlman cəsədinin qulaqları, burunları kəsilmiş, qarnları yırtılmışdı.
- Zəngəzurun Tat kəndində ermənilər öz həkimlərinin məsləhəti ilə sağlam görünən müsəlman kişi və qadınların başlarını diri-diri kəsib qanlarını xüsusi qablara yığırdılar. Həmin kənddən 70 uşağın qarnına süngü keçirib yolun qırağına düzmüşdülər. Həmin kənddən İbrahim adlı bir gəncin qollarını bağlayıb itlərin qabağına atmışdılar, itlər onu parça-parça etmişdilər.
- Ermənilər Zəngəzurun Fərəcan kəndindən Həsən və Həsənalı adında 2 qardaşı ələ keçirirlər. Həsənin ayaqlarına nal mıxlayırlar, qızdırılmış

şişlərlə gözlərini ovur, sonra isə balta ilə əl-ayaqlarını doğrayırlar. Həsənalının bədənini isə diri-diri tikələyib yerə atırlar.

Xocalı soyqırımının kiçik yaşlı qurbanları:

- Orucova Xatirə Əli qızının (8 yaşında) çiyni, döş qəfəsi, ağ ciyəri, qabırğası güllə yarası ilə sındırılıb. Möcüzə nəticəsində sağ qalıbdır.
- Abdullayeva Vüsalə İlham qızının (4 yaşında) meşədə don vurduğuna görə hər iki ayaqlarının barmaqları kəsilib.
- Abışova Çinarə Nazim qızı (10 yaşında) əsirlikdə qalmışdır, taleyi məlum deyil.
- Ağayev Vüsal Səttar oğlu (10 yaşında) Kətik meşəsində güllə yarasından ölmüşdür, cəsədi orada qalmışdır, götürmək mümkün olmamışdır.
- Ağayarova Sevinc İsa qızı (7 yaşında) 11 yaşlı qardaşı Nəbi və 6 yaşlı qardaşı Romanla Dəhrəz meşəsində qalmışlar, taleləri haqda heç bir məlumat yoxdur.
- Cəfərov Samir Tacir oğlu (5 yaşında) ermənilər tərəfindən girov götürülmüşdür, taleyi haqda heç nə məlum deyil.
- Çobanova Nəzakət Tapdıq qızı (8 yaşında) Qara qaya yaxınlığında qətlə yetirilmişdir.
- Ələkbərov Səxavət Təvəkkül oğlu (9 yaşında) güllə yarası ilə öldürülmüşdür.
- Əliyev Elgiz Firdovsi oğlu (8 yaşında) 10 yaşlı qardaşı Elçinlə birlikdə itgin düşmüşdür, taleləri haqda məlumat yoxdur.
- Əliyev Elşən Əbil oğlu (5 yaşında) “Alazan”raketinin qəlpəsi ilə öldürülmüşdür.
- Əliyeva Yeganə Məhərrəm qızı (yaşayarımlıq) düşmən gülləsi ilə öldürülmüşdür.
- Əmirova Yeganə Təvəkkül qızı (6 yaşında) Qaraqaya yaxınlığında ermənilər tərəfindən qətlə yetirilmişdir.

- Əzimov Natiq Abbasqulu oğlu (6 yaşında) Naxçıvanik yaxınlığında qətlə yetirilmişdir.
- Həsənov Elgün Nazim oğlu (4 yaşında) Naxçıvanik yaxınlığında qətlə yetirilmişdir.
- Həsənova Aygün Nazim qızı (yaşayırımında) Naxçıvanik yaxınlığında qətlə yetirilmişdir.
- Hüseynova Maral Kamil qızı (6 yaşında) Naxçıvanik yolunda öldürülmüşdür.
- Xəlilova Lalə Tahir qızı (4 yaşında) Xocalını tərk edərkən qətlə yetirilmişdir.
- Qasımova Rəsmiyyə Ağa qızı (11 yaşında) Xocalı faciəsi zamanı itgin düşmüşdür, taleyi məlum deyil.
- Qəmbərova Esmira Səfər qızı (7 yaşında) Xocalıda qətlə yetirilmişdir.
- Quliyev Samir Taleh oğlunu (2 yaşında) erməni zabiti tüfəngin qundağı ilə başını vurub dağıtmış və qətlə yetirilmişdir.
- Quliyeva Nuranə Qaryağdı qızı (13 yaşında) itgin düşmüşdür, taleyi haqda heç bir məlumat yoxdur.
- Quliyeva Rəvanə Qaryağdı qızı (16 yaşında) itgin düşmüşdür, taleyi haqda məlumat yoxdur.
- Quliyev Şükür Qaryağdı oğlu (7 yaşında) itgin düşmüşdür, taleyi haqda məlumat yoxdur.
- Quliyeva Sevinc Əkbər qızı (8 yaşında) qətlə yetirilmişdir.
- Mehdiyeva Aysel Murad qızı (5 yaşında) Naxçıvanik yolunda qətlə yetirilmişdir.
- Mehdiyeva Gülmirə Murad qızı (2 yaşında) Naxçıvanik yolunda qətlə yetirilmişdir.
- Muradov Ayşən Zöhrab qızı (1 yaşında) Xocalı faciəsi ərəfəsində ermənilərin atdıqları raket qəlpəsi ilə öldürülmüşdür.
- Nəbiyeva Maral Kamil qızı (8 yaşında) Xocalının həndəvərində qətlə yetirilmişdir.
- Orucova Xəyalə Telman qızı (6 yaşında) Naxçıvanik yaxınlığında qətlə yetirilmişdir.
- Orucova Natəvan Nəbi qızı (2 yaşında) qətlə yetirilmişdir.
- Səfiyev Sarvan Elxan oğlu (1 yaşında) Naxçıvanik meşəsində soyuqdan donub ölmüşdür.

- Şükürova Əntiqə Vaqif qızı (1 yaşında) Xocalı yaxınlığında qətlə yetirilmişdir.
- Vəliyev Ağasif Zakir oğlu (6 yaşında) Naxçıvanik ətrafında qətlə yetirilmişdir.
- Yusifova Natəvan Pənah qızı (5 yaşında) Xocalıda qətlə yetirilmişdir.
- Zeynalova Aynurə Tofiq qızı (6 yaşında) meşədə qətlə yetirilmişdir.

Xocalı soyqırımı.
Xarici vətəndaşların şahidliyi:

- Pori Patriks (jurnalist, İngiltərənin “Frant layn nyus” telekanalı): “Xocalıdakı cinayətə heç nə ilə haqq qazandırmaq olmaz... Naxçıvanik kəndi yaxınlığında mən onlarla eybəcər hala salınmış meyitlər gördüm... Bunlar yaxın məsafədən güllələnmiş uşaqlar, qadınlar, qocalar idi.”
- Mayor Leonid Kravets (Rusiyanın “İzvestiya” qəzeti, 13 mart 1992.): “Meyitlərin içərisində idik. Bizimlə azərbaycanlı milis kapitanı da gəzirdi. O, orada beyni əzilmiş 3 yaşlı oğlunun meyitini tapdı, başına hava gəldi... Götürdüyümüz başqa bir oğlan uşağının başı yox idi... Mən hər yerdə xüsusi qəddarlıqla öldürülmüş və eybəcər hala salınmış qadın, uşaq, qoca meyitləri gördüm.”
- “Valer Actuel” jurnalı (Paris), 14 mart, 1992:” Ermənilər qırğın törətməklə Qarabağ azərbaycanlılarını məhv etmişlər.”
- “Le Mond” (Paris), 14 mart 1992: “Xocalıda öldürülmüş qadın və uşaqların meyitləri arasında baş dərisi soyulmuş, dırnaqları çıxarılmış meyitləri gördük.”
- “Tayms” qəzeti (London), 04 mart 1992: “Çoxları eybəcər hala salınmışdı, balaca bir qızın isə yalnız başı qalmışdı.”

- Jan İv Yunet (Fransalı jurnalist): “Biz Xocalı faciəsinin şahidiyik... Eybəcər hala salınmış meyitləri öz gözlərimizlə gördük, 5-6 yaşında uşaqları, körpələri hamilə qadınları qəddarcasına qətlə yetirən erməni cəlladlarını heç kimsə ilə müqayisə etmək olmaz.”
- “Moskovski komsomolets” qəzeti (Rusiya), 29.01.1994: “Bir erməninin az yaşlı uşağı ikiyə böldüyünün şahidi oldum. Sonra uşağın bədəninin bir parçası ilə anasının üzünə, başına o qədər vurdu ki, övladının qanına bulanmış zavallı qadın dəli olub gülməyə başladı.”

Xocalı sakinlərinin dediklərindən:

- 63 yaşlı Canan Orucova: “Naxçıvanikin üstündə ermənilər qarşımıza çıxdılar. Atəşə tutdular,ölən öldü, qalanları Pircamala apardılar, 3 gün tövlədə saxladılar. Cavanları güllələmək üçün seçib aparırdılar.”
- Zahid Cabbarov : “Həmin ərəfədə Muradın uşağı olmuşdu, 10-12 günlük uşaq idi. Ondan başqa daha 2 qız uşağı var idi. Həmin gecə Muradı da, qızlarını da öldürdülər.”
- Etibar Nəcəfov: “Məhsəti türkü olan Əhmədin əl-qolunu bağladılar, üstündə xəncər var idi, həmin xəncərlə onu yerə yıxıb başını kəsdilər... Baş bədəndən ayrıldıktan sonra hələ də qışqırırdı.”
- Cəlil Hübətov: “Bir gəlinin qucağındakı körpəyə 5 dənə güllə vurub parça-parça etdilər. Gəlini də sinəsindən güllə ilə vurub öldürdülər... Mənim bir tək oğlumu, hamilə gəlinimi, həyat yoldaşımı, 16 yaşında qızımı gözlərimin qarşısında, Xocalının içində güllələdilər... Fin evlərindən birində mesxeti türkünü 11 nəfərlik ailəsi ilə birlikdə evdən çıxmağa qoymadılar, benzin töküüb od vurdular, hamısı diri-diri yandı.”
- Əntiqə Qəhrəmanova: “Şumun içərisində camaatı BTR-lə, tankla qırdılar. Meyitlər yan-yana düzülmüşdü. Tankdan, BTR-dən düşüb, adamların qulaqlarını kəsir, gözlərini çıxarıır, ya da

yandırıldılar. Adamların başını kəsirdilər... Bir neçə hamilə qadın vardı, onların qarnını yarıb uşaqlarını çıxarır, ağacların üstünə atırdılar... Yeznəm Təvəkkülün qulağını kəsdi, ayağından güllə ilə vurdular... Sonra onu ağaca bağladılar, dedilər ki, “denən yer erməninindir.” O da dedi ki, “adam ölümdən ötəri yerini, vətənini satmaz.” Sonra benzin atıb, dizinə qədər yandırdılar, qarla alovu söndürüb bir də tələb etdilər,”de, yer erməninindir.” Təvəkkül əvvəlki cavabı verən kimi benzini atıb od vurdular, yazıq diri-diri, çığıra-çığıra yandı. Həmin yolda qızım və nəvəm də öldü.”

- Rahibə Hacıyeva: “Alxan polis idi, başını divara vurur, qanı axdıqca arvadına deyirdilər, sil. Sonra başını kəsdi. Onun başını kəsən erməni arvadı Fatmanı götürüb özü ilə apardı. İki oğlu vardı, bizim yanımızda qaldı... Ərim Vidadi Mustafayevin başını erməni zabiti öz qardaşının qəbri üstündə kəsib.”

Xocalıda xüsusi qəddarlıqla öldürülənlər:

- Telman Orucov, 36 yaşında, başının dərisi soyulub.
- Təvəkkül Ələkbərov, 36 yaşında, bədənində 10 bıçaq yarası olub.
- Fitat Həsənova, 52 yaşında, gözləri çıxarılıb.
- Gülçöhrə Həsənova, 24 yaşında, sol əli kəsilib.
- Şöhlət Həsənov, əlləri kəsilib.
- Bahadır Səlimov, 64 yaşında, cəsədi yandırılıb, gözləri çıxarılıb.
- İqbal Aslanov, 22 yaşında, yandırılıb, cinsiyyət üzvü kəsilib.
- Dilarə Nuralıyeva, gözləri çıxarılıb, döşləri kəsilib.
- Məruzə Abışova, 60 yaşında, gözləri çıxarılıb, döşləri və burnu kəsilib.
- Samran Kərimov, 68 yaşında, gözləri çıxarılıb.
- Firəngiz Kərimova, 57 yaşında, bədəni doğranıb, gözləri çıxarılıb, döşləri və burnu kəsilib.
- Frunz Kərimov, 32 yaşında, diri-diri yandırılıb.
- Sürəyya Behbudova, cinsiyyət üzvü kəsilib.

- Allahverdi Hüseynov, 88 yaşında, diri-diri yandırılıb.
- Ağayar İmani, 3 yaşında, diri-diri yandırılıb.
- Tofiq Bədəlov, gözləri çıxarılıb, qulaqları kəsilib.
- Cəbrayıl Rəcəbov, 31 yaşında, gözləri çıxarılıb, qulaqları kəsilib.
- Canan Fərzəliyev, 30 yaşında, diri-diri yandırılıb.
- Tamara Məmmədova, gözləri çıxarılıb, döşləri kəsilib.
- Əsli Dadaşova, gözləri çıxarılıb, döşləri kəsilib.
- Hafiz Nuriyev, 30 yaşında, başı kəsilib.
- Hidayət Eyvazov, 28 yaşında, başı kəsilib.
- Vidadi Mustafayev, 31 yaşında, erməninin qəbri üstündə başı diri-diri kəsilib.
- Təvəkkül Əmirov, 37 yaşında, diri-diri yandırılıb.
- Əhməd İlyasov, 24 yaşında, xəncərlə başı kəsilib.

Son söz

Hər şeyi özünüz gördünüz. Faktlar dil açıb danışır, Qarabağ həqiqətlərini, ermənilərin əsl simasını açıb göstərir. Bunları deməkdə məqsədiniz kimlənsə bizim vəziyyətimizə, başımıza gətirilən müsibətlərə acımasına nail olmaq deyil. Bizə heç kəsin yazığının gəlməsi, halımıza yanması, dərdimizə şərik olması lazım deyil. Biz öz dərdimizi özümüz çəkmək, dərdimizi, kədərimizi sevincə, ən sonda qələbəyə çevirmək gücündə olan millətik. Başqalarının qarşısında ağlamaq, sızıldamaq ermənilərə xas olan xüsusiyyətdir. Onlar neçə yüz illərdir ki, həyatlarını ağlamaq, kimlədənsə kömək diləmək və sonda pul dilənməklə keçiriblər. Onlar istəyirlər ki, kimlənsə onlara yazığı gəlsin, dərdlərinə şərik olsun və açıqları əllərini boş qaytarmasınlar. Biz bunu erməniləri təhqir etmək üçün demirik, bu, bir reallıqdır.

Biz istəməzdik ki, Allahın yaratdığı hər hansı qövmlər bu günə düşsün, onlar özləri özlərini bu hala salıblar. Ermənilərin düşünən insanları qövmlərinin bu halını düzəltməyə çalışmalı, imiclərini dəyişdirməyə nail olmalıdırlar.

Bir daha fikrimizin əvvəlinə qayıdırıq ki, bizə kimlənsə yazığının gəlməsi gərək deyil. Biz bu həqiqətləri ona görə yazır, paylaşırıq ki, dünya birliyi həqiqəti bilsin. Dünya həqiqəti biləndən sonra biz də öz işimizi biləcəyik. Dünya həqiqəti ona görə bilməlidir ki, biz sabah erməni işğalına qarşı hərəkətə keçəndə, torpaqlarımızı işğaldan azad edəndə dünya onların yalanlarına, göz yaşlarına inanıb bizi qınamasın. Qoy yalan ayaq tutub yeriməsin, haqq üzülməsin, ədalət zəfər çalsın!

İstifadə olunmuş ədəbiyyat:

Akif Nağı. Qarabağ müharibəsi. Qısa tarix. B., 2016.

Aygün Həsənoğlu. Erməni sindromu. B., 2007.

Feliks Sersvadze. Unudulmuş genosid. (rus dilində). Nyu-York, 2005.

Güntəkin Nəcəfli. XVIII əsrdə Azərbaycan ərazisində erməni dövləti yaradılması cəhdləri. B., 2007.

Kərim Kərimli. Xocalı-vəhşi əsrin vəhşi əsəri. B., 2009.

Məmməd Səid Ordubadi. Qanlı illər. Tərtib, ön söz, transfoneliterasiya, sadələşdirmə, izahlar və şərhlər: Əkrəm Bağirov. B., 2007.

Mir Möhsün Nəvvab. 1905-1906-ci illərdə erməni-müsəlman davası. Tərtib edən, əski əlifbadan çevirən və işləyənlər: Kamandar Şərifli, Arif Ramazanzadə. B., 2014.

Tomas de Vaal. Qara bağ. (rus dilində). Moskva, 2005.

Yaqub Mahmudov, Kərim Şükürov. Qarabağ. Real tarix, faktlar, sənədlər. B., 2005.

Qarabağ dünən, bu gün və sabah. Elmi-praktiki konfransın materialları. XVIII buraxılış. B., 2019.

Содержание

Contents

Kitabdakılar

Карабахская война: истина и факты6
Karabagh war: truth and facts28
Qarabağ müharibəsi: həqiqət və faktlar48

***Компьютерный набор: Джейхун Тагиев,
Айгадж Амिरасланова.***

***Computer design: Jeyhun Taghiyev,
Aytaj Amiraslanova.***

***Kompüterdə uğdı: Seyhun Tağıyev,
Aytac Əmiraslanova.***

Тираж: 300, ҫ.ҫ.v. 4,5, формат 60x84

Сдано в печать: 01.09.2019

Издано: 16.01.2019

Книга растиражирована в издательстве “Эльгюн-НО”.

Number of printed copies: 300, ҫ.ҫ.v. 4,5, format 60x84

Sent for publication: 01.09.2019

Published on: 16.09.2019

Publishing house “Elgun-NO”.

Tiraj: 300, ҫ.ҫ.v. 4,5, format 60x84

Çapa verilib: 01.09.2019

Çap olunub: 16.09.2019

Kitab “Elgün-NO” mətbəəsində çap olunub.

